

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1943.

Andra kammaren.

Nr 7.

Tisdagen den 23 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 17 och den 20 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas att riksdagsman Verner Karlsson, Grängesberg, på grund av sjukdom fortfarande är oförmögen att deltaga i riksdagens arbete (Ischiasymptom). Hans arbetsoförmåga kommer att vara t. o. m. 7 mars 1943.

Grängesberg den 20 februari 1943.

C. G. Sundell,
leg. läk.

Kammaren beviljade herr Karlsson i Grängesberg ledighet från riksdagsgöromålen under 15 dagar från och med den 21 februari.

§ 3.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 46, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 7 juni 1940 (nr 437) angående utövande under vissa utomordentliga förhållanden av fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret tillkommande befogenheter, m. m.;

nr 47, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.;

nr 48, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 21 juni 1940 (nr 561) om tilläggsskatt å bensin, m. m.;

nr 49, med förslag till förordning om fortsatt uppskov med ikraftträdandet av föreskriven skatt å motorsprit;

nr 50, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 18 juni 1937 (nr 481) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 51, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus, m. m.;

nr 52, angående dödning av inteckning i en från fastigheten Hättebo 1⁴ i Nydala socken i Jönköpings län försäld lägenhet; och

nr 53, angående befrielse för dödsboet efter P. E. Eriksson från By, Rödön, från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

Andra kammarens protokoll 1943. Nr 7.

till statsutskottet propositionerna:

nr 42, angående modernisering av flygplanskryssaren Gotland; och
nr 43, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken;

till bankoutskottet propositionen, nr 44, angående bestridande av änkan Tora Virginia Bengtsson och Gun-Britt Bengtsson tillkommande livräntor; samt

till statsutskottet propositionen, nr 45, angående befrielse för Å. B. Jönsson m. fl. från ersättningskyldighet.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 2, 9 och 31, bevillningsutskottets betänkanden nr 3 och 4, första lagutskottets utlåtanden nr 6—9 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 3.

§ 6.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1943/44 under riksstatsens första huvudtitel, avseende anslagen till hov- och slottsstaterna;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1943/44 till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående område;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för statens vattenfallsverks räkning av enskild kraftdistributionsverksamhet m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för G. V. Bohlin m. fl. från ersättningskyldighet;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för luftfartsfonden för budgetåret 1943/44, m. m.;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under luftfartsfonden gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1943/44.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.06 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 24 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har dess ledamot herr Gavelin till mig framställt följande spörsmål:

1. Har statsrådet den uppfattningen att de nuvarande bestämmelserna för placering av riksarbetslag äro tillfredsställande?

2. Om så icke är fallet ämnar statsrådet låta vidtaga några åtgärder, som kunna bidra till deras placering i huggningstrakter som äro mera tillfredsställande?

Frågorna ha närmast föranletts av klagomål, som framförts från ett 20-tal permitterade gruvarbetare, vilka som riksarbetslag placerats på avverkningsplatsen Ullatti vid Gällivare i Munksunds Aktiebolags skogar. De ha anförts, att på grund av skogens beskaffenhet rimlig dagsförtjänst icke kunde uppnås. De undersökningar, som jag i anledning härav låtit göra, ha lämnat följande resultat.

I början av december månad framfördes till arbetsmarknadskommissionen vissa klagomål angående avverkningspriser och utplaceringar av vissa arbetslag inom Norrbottens län, bl. a. från ovannämnda lag i Ullatti. De klagande hänvisades härvid att söka biträde av skogs- och flottningsarbetareförbundet. I vanliga fall, då klagomål om bristande förtjänst anföres, undersökes nämligen huruvida avverkningspriserna böra justeras genom s. k. svårighetstillägg, varvid skogs- och flottningsarbetareförbundets tjänstemän bruka deltaga i förhandlingarna. I början av januari hade emellertid efter förhandlingar uttrönts, att skogen i Ullatti var av den beskaffenhet, att trots att arbetsgivaren erbjudit de högsta huggningspriser, som äro möjliga med hänsyn till virkespriserna, en van skogsarbetare där icke kunde uppnå normal arbetsförtjänst under vintertid. Sedan detta anmälts till arbetsmarknadskommissionen anbefalldes länsarbetsnämnden i Norrbottens län att verkställa förflyttning av arbetslaget i Ullatti, vilket också skedde den 27 januari.

Det är naturligt, att speciella svårigheter föreligga för utnyttjandet av den ovana arbetskraften i skogen. Statens arbetsmarknadskommission har också under de senaste krigsåren vidtagit omfattande organisatoriska och andra åtgärder för effektivt utnyttjande av densamma. Det rör sig här om en ganska stor apparat, då den ovana arbetskraften numera uppgår till 37,000 man, av vilka 13,000 äro tjänstepliktiga, s. k. fyrtioreor, 2,500 riksarbetare, bortåt 5,000 norrmän och de övriga arbetslösa.

Kommissionen har vid de olika länsarbetsnämnderna upprättat särskilda skogsavdelningar. Till dessa äro knutna s. k. resande instruktörer, som äro erfarna skogsmän. I instruktörernas arbetsuppgifter ingår bl. a. att i god tid undersöka varje avverkningsstrakt, där huggarkurser för ovan arbetskraft skall anordnas. Den resande instruktören skall till länsarbetsnämnden ingiva uppgifter om avverkningens art, arbetspriser, förläggningarnas beskaffenhet och

*Svar på
interpellation.*

Svar på interpellation. (Forts.)

belägenhet i förhållande till arbetsplats, järnvägsstation m. m. Sammanförda i en rapport skola dessa uppgifter giva tillräcklig vägledning för den ovane arbetaren, redan innan han tillträder arbetet, att i huvudsak skaffa sig en uppfattning om arbets- och bostadsförhållanden. Sedan länsarbetsnämnden med stöd av instruktörens uppgifter godkänt en avverkningstrakt, ombesörjer nämnden anställande av instruktör och kocka till förläggningen. Instruktören betalas helt av länsarbetsnämnden och är skyldig att bl. a. biträda med tillsynen av mathållningens och förläggningens rätta skötsel.

Den vid skogsarbete ovana arbetskraften måste i regel utplaceras i grupper, som vanligen uppgå till 10—12 man, detta för att lättare möjliggöra instruktion i fråga om arbetsteknik och verktygsvård. Dylik instruktion utgör i flertalet fall en förutsättning för arbetskraftens rätta utnyttjande.

Arbetslönen till den ovana arbetskraften utgår efter gällande kollektivavtal eller — där sådant avtal ej finnes — efter på orten tillämpade priser. För den ovane är det mången gång svårt att ta ställning till frågor, som sammanhånga med avtalsbestämmelsernas tillämpning eller i övrigt frågor, som höra samman med arbets- och löneförhållandena i skogsarbetet. Som jag redan nämnt, brukar för att underlätta överenskommelser skogs- och flottningsarbetareförbundet, på uppdrag av L. O., biträda vid träffandet av överenskommelser, som kunna förledas av dessa förhållanden.

I det stora hela har denna apparat fungerat tillfredsställande. Att den någon gång kan klicka är förklarligt med hänsyn till verksamhetens omfattning och de skiftande förhållandena i skogarna. Vid flera tillfällen har till arbetsmarknadskommissionen framförts klagomål över arbetsplatsernas beskaffenhet. Den ovane har ansett sig missgynnad genom att ha placerats på mindre goda avverkningsplatser. I regel har härvid anförts, att den ovana arbetskraften blivit anvisad arbeten, som mera haft skogsvårdande karaktär än karaktär av avverkningsarbete. Från fackförbundet har emellertid vitsordats, att dessa anmärkningar ofta sammanhånga med svårigheten för den ovane att bedöma arbetets art. I regel har missnöjet kunnat elimineras genom att överenskommelse träffats om efter arbetets svårighetsgrad skäliga höjda priser. Till kommissionen har endast anmälts ett fåtal fall, där ovan arbetskraft utplaceras på avverkningstrakt av sådan beskaffenhet, att arbetsvillkoren där ej kunnat godkännas av skogs- och flottningsarbetareförbundet. Arbetskraften har i sådana fall omplacerats. Ullatti var ett av dessa fall.

Vad speciellt Norrbottens län beträffar så har i anledning av de klagomål, som därifrån inkommit, en speciell utredning verkställt. Förhållandena ha varit föremål för särskild behandling vid sammanträde i Luleå den 6 februari med representanter för arbetsmarknadskommissionen, länsarbetsnämnden, Munksunds A/B, gruvindustriarbetareförbundets avdelningar i Kiruna och MalMBERGET samt skogs- och flottningsarbetareförbundet. Härvid framkom att endast vid tre, Ullatti medräknat, av de 23 förläggningarna för riksarbetare avverkningsförhållandena varit sådana, att de icke vunnit förbundets godkännande. I ett av dessa tre fall gällde kritiken endast en del av avverkningstrakten. I vissa andra fall hade de anmärkningar, som gjorts, motiverat prisjusteringar, som vidtagits; i vissa fall hade anmärkningarna ansetts obefogade.

Att klagomål just framkommit från Norrbotten torde hänga samman därmed att transportmöjligheterna därstädes i många fall lägga hinder i vägen för ett utnyttjande av den bättre vedskogen. Bristen på transportmedel och lämpliga skogsvägar gör stora skogsområden otillgängliga. Följden blir att de mera välbelägna skogstillgångarna alltmåra utnyttjas. Detta leder ofta till en försämring av huggningsförhållandena.

Vad till sist Ullattiföreläggningen beträffar har undersökningen, som fram-

Svar på interpellation. (Forts.)

går av det anförda, givit vid handen att gruvarbetarnas klagomål varit berättigade. Bolaget har här anvisat en avverkningsplats, som under vintertid icke kan anses erbjuda ens vana skogsarbetare normal arbetsförtjänst. Det måste anses olämpligt att arbetare, som efter vädjan från arbetsmarknadskommissionen permitterats från sitt ordinarie arbete, erbjudes huggningsarbete, som icke ger möjlighet till dagsförtjänster, som stå i rimligt förhållande till deras normala inkomst. Lika olämpligt är det självfallet ur bränslepolitisk synpunkt, att avverkningsstrakter med så låg produktivitet erbjudas.

Fallet Ullatti hade måhända kunnat undvikas eller i varje fall snabbare kunnat rättas till, om vederbörande länsarbetsnämnd med mera omsorg låtit i god tid undersöka huggningsplatsen.

Som svar på interpellantens frågor får jag alltså anförda, att, så vitt jag kunnat finna, bestämmelserna för placering av riksarbetare äro tillfredsställande. Med hänsyn till omfattningen av den verksamhet det här är fråga om kunna emellertid brister i tillämpningen i enstaka fall komma att uppstå.

Härefter yttrade:

Herr **Gavelin**: Herr talman! Till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet vill jag framföra mitt tack för svaret på interpellationen. Jag är synnerligen tacksam för att statsrådet företagit en så pass grundlig undersökning som skett, varvid i en del fall konstaterats, att klagomålen icke varit oberättigade.

Statsrådets uttalande angående Ullattis arbetsplats ger i viss mån rätt åt min och arbetarnas uppfattning, att bolaget sökt utnyttja dessa arbetares tvångsläge på ett otillbörligt sätt. Jag har styrkts i min uppfattning, att så varit fallet, sedan jag även erfarit, att bolaget sökt på allt sätt fördröja och förhindra arbetarnas förflyttning till annan arbetsplats.

Jag känner behov av att än en gång få understryka, att man får icke förundra sig över arbetarnas missmod och förbittring över skogsarbetet, så som händelserna utvecklats på Ullattis arbetsplats. Dessa gruvarbetare hade en relativt god inkomst, innan de utkommenderades till skogsarbete. Nu ha de arbetat över två månader och haft en inkomst, som i runt tal motsvarat en tredjedel av deras inkomst i gruvan. De ha nu visserligen skickats till en arbetsplats, som skall vara något bättre, men de ha inte heller där någon utsikt att kunna tjäna mer än omkring hälften av vad de äro vana att tjäna och ha inställt sin livsföring på.

När jag framförde min interpellation, hade jag den uppfattningen, som statsrådet för övrigt här andragit, att det var i blott enstaka fall som dessa missförhållanden varit rådande, att de kanhända varit begränsade till endast min hemort. Jag har dock sedan interpellationen framställt fått uppgift om att det finnes flera skogsägare, som förfarit på samma sätt som Munksunds aktiebolag. Bland annat har jag ett brev från ett riksarbetslag från Göteborg. De hade varit anställda hos Billeruds aktiebolag på en arbetsplats, benämnd Sölje, i två månader. De skulle enligt anställningsvillkoren hugga resved, men de uppgiva, att de utförde under dessa två månader endast skogsrensning. På framställning blevo de förflyttade till annan arbetsplats, men arbetet var ungefär likartat. De anförda: »Skogsarbetet består av gallringar av timmerskog, som skall fällas och barkas till timmer och props.»

Man har ju fått den uppfattningen bland de uttagna riksarbetarna, att det var i huvudsak huggning av brännved, som de voro uttagna för. Även dessa arbetare, som jag här återopat, anförda till slut, att skrivelsen icke är hopkommen för att vara en klagolåt, utan att de endast kräva vissa förbättringar.

Svar på interpellation. (Forts.)

Om sådana icke ernås, säga de, få riksarbetarna avsmak för skogsarbetet, och landets vedförsörjning äventyras.

Då statsrådet anser, att bestämmelserna för placering av riksarbetare äro tillfredsställande, men samtidigt genom de undersökningar, som skett, konstaterat, att vissa missförhållanden varit rådande, anser jag för min del, att det i varje fall är nödvändigt med en skarpare kontroll över de anvisade arbetsplatserna.

Herr **Jonsson** i Alsen: Herr talman! När frågan om dessa riksarbetslag nu kommit inför kammaren kan det vara lämpligt att anföra några skogsarbetarsynpunkter. Vi ha på skogsarbetarhåll icke precis fått den uppfattningen, att dessa riksarbetare ha blivit placerade på de sämsta avverkningarna och de sämsta skogarna. Riksarbetarna ha tvärtom vid olika tillfällen väckt irritation bland skogsarbetarna, ty man har där tyckt sig finna, att dessa riksarbetare fått den bättre skogen till förfogande. Den, som känner till de faktiska förhållandena i skogarna, förundrar sig ej, om så blivit fallet. Det är ganska naturligt, att när man kommer med ovan arbetskraft, som skall ha instruktör och arbeta under övervakning, det är nödvändigt att placera dessa arbetare på en tätare avverkningsplats och i övrigt i en skog av sådan beskaffenhet, att man kan få dem utplacerade på en begränsad ytvidd. Därför har i många fall den situationen uppstått, att skogsarbetare — exempelvis i min hemtrakt — som haft vetskap om en vedavverkning, som varit någorlunda god, och väntat att få denna avverkning, småningom funnit att där placerats ett riksarbetslag; och dessa gamla skogsarbetare ha sedan fått söka sig ut till andra trakter och till mera avsides liggande avverkningar för att där arbeta under betydligt primitivare förhållanden. Detta har skapat en irritation, som icke har varit till välsignelse för bränslesituationen i landet.

Vi ha även i övrigt fått den uppfattningen, att dessa riksarbetare fått förmaner av helt annan beskaffenhet än vad som kommer skogsarbetarkåren i övrigt till del. Bostadsfrågan är ett ganska markant exempel på detta. Skogsarbetarna kunna icke, även om man skulle få gällande lag satt i bruk på alla områden, fordra att få bostäder av den beskaffenhet som dessa baracker som byggas för riksarbetare ha.

Vi äro på skogsarbetarhåll icke avundsjuka på riksarbetarna för den sakens skull. Vi tycka tvärtom, att detta är glädjande. Men vi hoppas givetvis, att statsmakterna skola visa den välviljan mot oss att man, när denna tid är slut, låter dessa baracker stå kvar i skogarna till förfogande för de ordinarie skogsarbetarna och alltså därigenom skapar en bättre bostadsstandard för dem.

Det skulle vara en hel del synpunkter att anföra på hela detta problem från skogsarbetarnas sida. Det gäller ju här dock ett begränsat avsnitt av frågan om riksarbetslagen. Jag skall icke taga upp tiden med detta. Jag kan dock försäkra, att jag för egen del — och jag tror att min uppfattning delas av de allra flesta av landets skogsarbetare — har den uppfattningen, att den radikaleaste metoden att avlägsna de olägenheter, som följa med riksarbetslagen, vore att avlägsna riksarbetslagen själva. Vi tro icke, att de spela en särdeles betydande roll för landets bränsleförsörjning. Vi tro tvärtom, att det genom lämpliga åtgärder vore möjligt att få den arbetsprestation, som de utföra, utförd genom den ordinarie skogsarbetarkåren.

Vid den stora skogskonferens, som hölls i november här i staden, talades från flera håll om önskvärdheten av att vidtaga åtgärder för stimulering av skogsarbetet även för de ordinarie skogsarbetarna. Det frambars tanken på statssubvention i form av svårighetstillägg under vissa tider, då det annars är svårt att arbeta i skogen. Vi skogsarbetare hade åtminstone väntat att få se

Svar på interpellation. (Forts.)

hur det blir med den saken. Nu tror jag icke, att man väntar längre. Man börjar givetvis tänka, att vi även i detta fall liksom så ofta eljest komma att bli bortglömda och att det hela icke leder till något resultat. Det är beklagligt just detta. Vi ha sedan kriget bröt ut fått bevittna en ganska stor övergång av skogsarbetare till andra yrken. Arbetsmarknadskommissionen räknar med 25,000; det är säkerligen det minsta. Denna övergång av skogsarbetare till andra yrken fortsätter fortfarande. Det är icke någonting att vara missnöjd över, sett på längre sikt, ty det har alltid varit så, att arbetskrafttillgången i skogarna varit betydligt större än arbetstillgången. Det är intet tvivel att så blir fallet på nytt när denna tid är slut. Då är det bra, att man fått en del skogsarbetare placerade på andra områden. Men just under nuvarande svåra förhållanden är det beklagligt, att denna övergång av skogsarbetare till andra yrken sker på detta sätt. Jag tror, att det vore av värde, att åtgärder vidtoges, varigenom skogsarbetarna kunde känna, att de även i framtiden kunna arbeta och få sin försörjning tryggad inom den egna näringen.

Herr Andersson i Göteborg: Herr talman! I anslutning till denna fråga om riksarbetslagen skulle jag vilja beröra de otillfredsställande förhållanden som råda beträffande utbetalningen av familjetilläggen till riksarbetarna. Det är ju arbetsmarknadskommissionen som handhar denna utbetalning, och denna sker mycket oregelbundet. De familjer det är fråga om få i allmänhet vänta minst en månad, innan familjetillägget utbetalas, och i många fall blir dröjsmålet ännu längre. I så fall tvingas familjerna att gå till fattigvården, vilket självfallet skapar irritation.

Det har gjorts många försök att rätta till dessa missförhållanden, men enligt erfarenheterna runt om i landet äro alla dessa försök förgäves. Det verkar faktiskt som om arbetsmarknadskommissionen inte är vuxen uppgiften att utbetala dessa familjetillägg. Det har i en daglig tidning nyligen av en tjänsteman i kommissionen sagts, att det nuvarande dröjsmålet, som väckt kritik över hela landet, sammanhänger med att arbetsmarknadskommissionen är överhopad med arbete. Jag vill då erinra om att det dröjsmål man nu talar om är av gammalt datum. Det har varit på samma sätt hela tiden alltsedan dessa familjetillägg infördes.

Jag har tagit upp saken i denna diskussion närmast för att rikta en vädjan till socialministern att försöka ordna upp dessa otillfredsställande förhållanden, vilka som sagt skapat irritation bland skogsarbetarna och bland de familjer, som gå hemma och vänta på de familjetillägg som de äro tvungna att ha för att kunna leva.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagen.

Härmed får jag vördsamt anhålla om entledigande från min befattning såsom ställföreträdare för riksdagens militieombudsman.

Stockholm den 20 februari 1943.

J. Nordenfalk,
revisionssekreterare.

Den föredragna skrivelsen lades till handlingarna.

Därefter anförde herr **talmannen**: På grund av denna avsägelse skall enligt § 98 regeringsformen och § 68 riksdagsordningen riksdagen förrätta nytt

val av ställföreträdare för riksdagens militieombudsman. Efter samråd med första kammarens talman får jag föreslå, att andra kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 3 nästinstundande mars företaga val av 24 valmän jämte 6 suppleanter för utseende av ställföreträdare för riksdagens militieombudsman.

Detta förslag bifölls.

§ 3.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 54, angående vissa anslag till riksförsäkringsanstalten för budgetåret 1943/44.

Denna proposition bordlades.

§ 4.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutsiktet propositionerna:

nr 46, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 7 juni 1940 (nr 437) angående utövande under vissa utomordentliga förhållanden av fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret tillkommande befogenheter, m. m.; och

nr 47, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 48, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 21 juni 1940 (nr 561) om tilläggsskatt å bensin, m. m.;

nr 49, med förslag till förordning om fortsatt uppskov med ikraftträdandet av föreskriven skatt å motorsprit; och

nr 50, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 18 juni 1937 (nr 481) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

till statsutskottet propositionen, nr 51, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus, m. m.; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 52, angående dödning av inteckning i en från fastigheten Hättebo 1^a i Nydala socken i Jönköpings län försäld lägenhet; och

nr 53, angående befrielse för dödsboet efter P. E. Eriksson från By, Rödön, från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp.

§ 5.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1943/44 under riksstatsens andra huvudtitel, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att detta utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de olika punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 12, 14, 17, 19, 34, 43, 49 och 51.

Lades till handlingarna.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 6.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens affärsverksfonder gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1943/44 i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att detta utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de olika punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3—19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20, angående fortsatt anläggning av dubbelspår vid statens järnvägar.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Lindahl**: Herr talman! Jag har begärt ordet för att uttrycka min tillfredsställelse över utskottets utlåtande på denna punkt, som trots sin ordknapphet ändå innehåller vad som i det sammanhanget behöver anföras.

Jag begärde emellertid också ordet för att få tillfälle att säga min mening om den takt, vari dubbelspårsarbetena bedrivs. Jag vet, att riksdagen har givit särskilda direktiv i fråga om det successiva bedrivandet av detta arbete, men jag anser ändå att den takt, vari arbetet bedrivs på de små delar av dessa dubbelspårsbyggnader som nu äro under utförande, är litet för långsam. Jag ser nämligen saken så att man borde söka utvinna vissa resultat av dessa dubbelspårsbyggande redan under innevarande högtrafik. Såvitt jag kan förstå skulle en del dubbelspår-anläggningar, som beräknas bli färdiga i år eller nästa år, redan nu eller rent av tidigare ha kunnat vara färdiga för trafik. Naturligtvis kan det också vara andra faktorer, som inte jag känner till, som spelat in när det gällt att dirigera takten för dessa dubbelspårs färdigställande. Det kan exempelvis vara materialbrist, men jag tror för min del att huvudorsaken är att man vid upprepade tillfällen så väsentligt reducerat arbetarantalet vid dessa dubbelspår-anläggningar.

Man får komma ihåg, att de bansträckor, som det här är fråga om just nu, äro och sedan länge ha varit utsatta för en utomordentlig trafikbelastning, och dessa sträckor äro därför i synnerligen stort behov av den utökning av kapaciteten, som ett dubbelspår alltid innebär. Inte minst skulle dessa dubbelspår-anläggningar, om de vore färdiga, ha betydelse för att neutralisera tågförse- ningarna; på dessa sträckor är ju tidtabellen sådan att talrika tågmöten upp-

*Fortsatt
anläggning av
dubbelspår vid
statens järn-
vägar.*

*Kungl. Maj:ts
i statsverks-
propositionen
å kapital-
budgeten
under statens
affärsverks-
fonder gjorda
framställ-
ningar om
anslag för
budgetåret
1943/44.*

Fortsatt anläggning av dubbelspår vid statens järnvägar. (Forts.)
stå under alla tider på dygnet. Jag föreställer mig att järnvägsstyrelsen är synnerligen intresserad av att dessa sträckor, som nu varit under byggnad i flera år, bli färdiga så snart som möjligt. Jag tycker också att det för statsmakterna skulle vara en smula förargligt om man finge dubbelspårsbyggnaderna färdiga vid den tidpunkt, då åtminstone enligt järnvägsstyrelsens uppfattning lågtrafiken sätter in, d. v. s. i och med fredens inträde. Förhållandet skulle alltså bli det att vi på dessa bansträckor ha dubbelspår färdigbyggda vid ett tillfälle, då vi på grund av lågtrafik kunna klara oss hjälpligt med enkelspår. Naturligtvis kan det emot mitt resonemang anföras, att det är viktigare i dessa bränslebristens tider att rallarna bli hänvisade till skogen än att de stanna kvar och bygga dubbelspår färdiga. Jag är emellertid av den uppfattningen, att ett effektivt trafikväsen är för landet i beredskapstider minst lika viktigt som något annat, och ur försvarssynpunkt har det en utomordentlig betydelse.

Av ett tidningsmeddelande erfor jag med en viss förvåning att arbetsmarknadskommisionen i varje fall beträffande de avskedanden av arbetare som gjordes vid 1943 års ingång förklarar, att man inte hade något med saken att göra. Arbetsmarknadskommisionen tycktes ha den uppfattningen, att dessa järnvägsbyggare lika gärna kunnat få stanna vid sitt ordinarie arbete som att bli hänvisade till skogarna. Om det nu är så att man på ännu högre håll än arbetsmarknadskommisionen ansåg att dubbelspårarbetet borde anstå och att vedavverkningen var viktigare, tycker man dock, att avstängningen av arbetskraften kunde ha skett på ett något humanare och inte minst mera rationellt sätt. Här avskedades folket helt enkelt. Man tycker annars att staten vid detta tillfälle kunde ha använt ungefär samma metoder som enskilda arbetsgivare, när dessa hänvisat sitt folk ifrån ordinarie sysselsättning till arbetet i skogen. Man permitterar dem med andra ord och säger att de äro välkomna tillbaka då arbetet åter skall sättas i gång. Jag är för min del övertygad om att det folk, som skickades i väg den 1 januari 1943, behöva statens järnvägar ha tillbaka vid det fortsatta dubbelspårsbyggandet. Och man borde väl i varje fall ha övertygat sig om att länsarbetsnämnderna varit beredda att omedelbart ta emot den arbetskraft, som skickades iväg från ett arbete som alla ansågo vara nödvändigt — även om det nu inte var så nödvändigt som att hugga i skogen. Nu har det visat sig att åtminstone något tjog av dessa arbetare fått gå arbetslösa en tid — den uppgiften ha vi i varje fall från Skaraborgs län — på grund av att länsarbetsnämnden inte ansåg sig ha möjlighet att för tillfället placera dem i skogen.

Jag har således, herr talman, ingenting att invända emot den uppfattning som kommer till uttryck i utskottets utlåtande, men jag vill understryka den mening jag här framfört, att de dubbelspårsarbeten, som nu ändå närma sig avslutandet, borde bedrivas i snabbare takt, så att man kunde få utnyttja dessa spår under den högtrafik som ännu en tid framåt kommer att råda. Jag ber därför att som avslutning på detta anförande få instämma i statsutskottets hemställan.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Andersson**: Herr talman! Jag delar i väsentliga stycken den uppfattning, som den föregående talaren gjorde sig till tolk för. Det är givetvis önskvärt att dubbelspårsarbetena på västra stambanan fullbordas. Först därigenom får man ut någon valuta för de mycket stora kostnader som nedlagts på arbetet i fråga, och framför allt gäller det att färdigställa de delsträckor där arbetet kommit längst, så att man åtminstone på vissa sektioner av banan kan dra nytta av dubbelspårplanläggningarna.

Fortsatt anläggning av dubbelspår vid statens järnvägar. (Forts.)

Emellertid ha trafikförhållandena under kriget förskjutit behovet, så att det inte längre är på västra stambanan som belastningen är störst. När dubbelspårarbetena där planerades och sattes i gång före och i samband med krigsutbrottet var trafikbelastningen på västra stambanan utomordentligt stor med hänsyn till att Göteborgs hamn då fick ta emot och avsända mycket gods. Men för närvarande är det norra stambanan som är mest belastad — sträckan Krylbo—Ånge lär höra till de starkast trafikerade enkelspårslinjer som finnas i hela Europa.

Föregående talare ansåg att dubbelspårarbetena borde bedrivas i snabbare takt, så att man kunde få ut någon valuta för kostnaderna under den nu rådande trafikkrisen. Ja, däri kan man också instämma. De nedskärningar som skett ha heller inte gjorts efter framställning från järnvägsstyrelsen och inte heller på mitt initiativ, utan dessa nedskärningar av arbetarstyrkan ha utslutande motiverats av läget på arbetsmarknaden. Man genomför nu på andra områden de mest drastiska regleringar beträffande tillströmningen av arbetskraft, och då kunna naturligtvis inte statens järnvägars arbeten lämnas utanför.

Beträffande de avskedanden, som förekommo vid dubbelspårarbetena på västra stambanan vid årsskiftet, så gjordes först efter vissa förhandlingar mellan byggnadsberedningen och statens järnvägar en del överflyttningar av arbetskraft från platser, där arbetet ansågs mindre angeläget, till sådana platser, där det var angeläget att arbetet kunde slutföras. På det sättet nedbringades arbetarstyrkan vid dubbelspårbyggnaderna någon gång på hösten till omkring 1,100 man. Men med hänsyn till det trängda läget på arbetsmarknaden, framför allt i fråga om skogsarbetena, ansåg sig byggnadsberedningen sedermera behöva kräva en ytterligare nedskärning av antalet arbetare, som voro sysselsatta med utvidgningar och förbättringar vid statens järnvägar. Då skedde en del avskedanden av yngre arbetare, och samtidigt gjordes en omflyttning mellan sektionerna, så att vissa arbeten kunde hållas i gång med de äldre arbetarna, som fingo stanna kvar. De som då entledigades hänvisades givetvis att anmäla sig hos arbetsförmedlingen för att skaffa sig arbete, och i främsta rummet avsågs att de skulle hänvisas till skogsarbete. Emellertid krävde vederbörande arbetare att bli behandlade och betraktade som riksarbetslag, d. v. s. att de skulle tillförsäkras rätt att, när de fullgjort en viss tids arbete i skogen, få komma tillbaka till sitt förutvarande arbete. Detta kunde inte beviljas, utan de hänvisades att ta emot arbete som enskilda arbetssökande. Det var detta som utgjorde orsaken till den konflikt som uppstod i Töreboda och som i tidningarna beskrevs så, att några järnvägsarbetare blivit hänvisade att söka annat arbete, men att sådant inte stod att få. Den framställningen var ingalunda riktig. Det förhöll sig i stället så att arbetsförmedlingen i Töreboda inte hade möjlighet att låta dessa arbetare sändas ut som riksarbetslag.

Efter en anvisning från arbetsförmedlingens organ i orten hänvisades dessa entledigade arbetare till de lokala arbetslöshetskommittéerna, vilket ju är den väg som är utstakad i vederbörande författningar. Dessa anmälde förhållandet till arbetsmarknadskommissionen, som meddelade beslut om arbetshänvisning, vilken innebar att arbetarna hänvisades att ta skogsarbete hos enskilda skogsägare. I vilken utsträckning detta har skett har jag inte någon möjlighet att bedöma. Sannolikt har väl en del av de sålunda entledigade tagit anställning som skogsarbetare, andra ha måhända skaffat sig arbete inom andra yrkesområden, och det är möjligt att också några gå sysslolösa. Emellertid kan efter hänvisningsproceduren ingen av dessa arbetare komma och pretendera på att få kontantunderstöd — i enlighet med den framställning saken fick i tidningspressen.

Jag är den förste att beklaga att dubbelspårarbetena av dessa relaterade

Fortsatt anläggning av dubbelspår vid statens järnvägar. (Forts.)
orsaker inte kunnat bedrivas i den omfattning som såväl jag som riksdagen vid medelsanvisningen förutsatte, men jag understryker ytterligare, att detta är en omständighet som uteslutande beror på läget på arbetsmarknaden. Så snart förhållandena ändras kommer givetvis dubbelspårarbetet på nytt att tagas upp, så att hela bansträckan så fort sig göra låter kan färdigställas och tagas i bruk.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 21—48.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss statens järnvägar tillhörig vattenrätt m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ytterligare uppskov med allmän fastighetstaxering, m. m.; och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459); och

nr 7, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av lagen om adoption.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 8.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående åtgärder till förhindrande av för tidig skörd av skogsbär.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 194, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att sådana bestämmelser måtte utfärdas, som förhindrade, att omogna skogsbär avplockades och skördades.

Utskottet hemställde, att förevarande motion, II: 194, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Gustafsson* i Lekåsa, vilken ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till motionen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Gustafsson* i Lekåsa: Herr talman! I det nu föredragna första lagutskottets utlåtande nr 8 framhålles, hurusom denna fråga vid många tidigare tillfällen, ehuru utan resultat, varit föremål för riksdagens behandling, men motionärerna ha ändå velat under de nu rådande förhållandena på livsmedelsmarknaden föra frågan åter på tal.

Motion angående åtgärder till förhindrande av för tidig skörd av skogsbär.
(Forts.)

I utlåtandet säges: »Såsom utskottet i sitt vid föregående års riksdag avgivna utlåtande över den nu ånyo upptagna frågan framhållit, är det naturligen med hänsyn till rådande försörjningsläge av vikt att åtgärder vidtagas för avhjälpande av det förekommande missförhållandet att skogsbär skördas omogna». Vi ha också i motioner både förra året och tidigare försökt få fram en lagstiftning, varigenom man skulle kunna få äganderätten så att säga fastställd. Riksdagen har emellertid inte varit villig att skydda skogsbären åt jordägaren. Men det blir en annan fråga när omogna skogsbär skördas, de bli då inte till den nytta de eljest skulle vara. Vid många tillfällen har jag observerat, att det ute på våra torg, inte minst i Skaraborgs län, har saluförts sådana bär, i synnerhet lingon, som varit plockade omogna. Det är ju av alla känt att dessa inte ha samma värde som mogna, och lika säkert är också att den för tidiga plockningen av nämnda bär medför en viss skadegörelse. Då även livsmedelskommissionen haft denna fråga under övervägande och yttrat sig i samma riktning som motionärerna skulle det ju inte ha varit omöjligt för första lagutskottet att föreslå en viss straffpåföljd för dem som i otid hämta dessa bär.

Vi ha i klämman i vår motion hemställt »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att sådana bestämmelser utfärdas, som förhindra, att omogna skogsbär avplockas och skördas». Vi mena, att man medelst en författning — såvida syftet inte helt enkelt kan nås på administrativ väg — skulle kunna åstadkomma något förbud för att under nuvarande förhållanden skörda dessa omogna bär. Jag skulle här kunna redogöra för under vilka år och under vilka förhållanden liknande motioner tidigare behandlats och också för vilket öde de ha rönt, men jag skall, herr talman, inskränka mig till det nu anförda och hemställer om bifall till den reservation, som är fogad till detta utskottsutlåtande.

Herr Grym: Herr talman! Utskottet har i sitt utlåtande framhållit, att frågan om åtgärder till förhindrande av skördandet av omogna skogsbär flera gånger varit föremål för riksdagens prövning, men till något positivt resultat har man dock icke kommit. Främsta anledningen därtill synes vara, att icke något av de många förslag som framlagts kunnat godtagas som grund för en lagstiftning i berörda ärendet.

Om man ägnar endast en helt flyktig tanke åt denna fråga, så förefaller den vara ganska enkel, och det är inte utan att man ute i bygderna går och undrar, varför inte riksdagen kan besluta om åtgärders vidtagande för att stävja det skadliga ofog, som plockning av omogna skogsbär i själva verket är. Försöker man emellertid tränga litet djupare in i ärendet måste man utan tvekan medge, att frågan egentligen är mycket invecklad och helt säkert svårlost. Jag för min del tror — och det är nog också så — att det är svårt att finna något praktiskt och bärande uppslag utöver dem som redan framkommit, som skulle kunna föra problemet närmare sin lösning.

Av de olika uppslag som framlagts och man själv haft i tankarna har jag för min del först utmönstrat alternativet om lagstiftning. Det är andra utvägar som måste tillgripas och som också med ganska stor visshet i det långa loppet äro att föredraga och så småningom kunna leda till målet. Ett förbud mot för tidig plockning av skogsbär skulle, särskilt i de glest befolkade bygderna, inte giva önskat resultat, inte ens om man skulle anställa särskilda vakter — man skulle kunna kalla dem bärplockningspolis, alltså något i stil med jaktvårdspolis eller skogsbrandvakter. Trots att frågan är av stor betydelse inte enbart i de tider vi nu leva i utan alltid, så måste man dock fråga

Motion angående åtgärder till förhindrande av för tidig skörd av skogsbär.
(Forts.)

sig om det inte är tillrådligt och bäst att akta sig för att fatta sådana beslut, vilka måhända så småningom ha till följd anställandet av »bärplockningspoliser».

Statens livsmedelskommission har i ett utlåtande i saken framhållit, att syftet att förhindra plockning av omogna skogsbär kan främjas genom lämplig propaganda och upplysningsverksamhet. Kommissionen anför också, att i många fall ren okunnighet från allmänhetens sida är orsaken till missförhållandena. Det torde utan tvivel vara på det sättet, att den av livsmedelskommissionen förordade åtgärden är den mest sympatiska. Om upplysningsverksamheten sättes i gång i tid och bedrivs på ett brett lagt och systematiskt sätt, böra helt säkert goda resultat nås.

I denna propagandas tjänst måste givetvis olika slags möjligheter utnyttjas. Mig veterligen har propogandan hittills varit begränsad till tämligen snäva områden. Ute i bygderna ha kristidsnämnderna och på sina ställen deras bärkommittéer haft hand om upplysningars lämnande till allmänheten. I och för sig har allt detta varit bra och inte utan betydelse, men jag vet av egen erfarenhet att det inte på långt när varit tillfyllest. Upplysningsverksamheten på detta område måste alltså utvidgas i stor omfattning. Tidningar, radion och lämpliga undervisningsanstalter m. m. böra tagas till hjälpmedel i största möjliga utsträckning. Jag är inte säker på om i våra folkskolor för närvarande lämnas någon egentlig upplysning åt barnen i hithörande frågor, men jag har för mig att så icke är fallet, eller också sker det i mycket ringa omfattning. Enligt min uppfattning måste denna propaganda riktas redan till barnen i skolåldern och från den tid de börja skolan. Även barnen böra få fullt klart för sig, hur olämpligt det är och hur stor skada som göres genom för tidig avplockning av skogsbär. Vi veta ju litet var, att barnen ofta bruka berätta i hemmen vad de fått lära och höra i skolan. På detta sätt skulle man kanske nå två mål, dels att barnen få direkt undervisning av läraren, och dels skulle genom barnen även de äldre bli delaktiga av denna upplysningsverksamhet. Nog vore det väl underligt om inte även de äldre toge intryck, åtminstone i viss mån, då barnen berättade vad de fått höra i skolan om den skada som åstadkommes genom plockning av omogna skogsbär.

Livsmedelskommissionen borde enligt min mening få det bemyndigandet, om den inte redan har den rätten, att i samråd med vissa andra myndigheter, bl. a. skolöverstyrelsen, i väsentlig omfattning utvidga denna upplysningsverksamhet. Kostnaderna kunna väl inte bli så avskräckande, och under alla förhållanden vore de medlen väl användbara.

För vår del i den nordligaste landsändan är frågan om plockning av omogna lingon kanske inte så aktuell som i sydligare delar av landet. Detta torde i huvudsak dels bero därpå att vi ha gott om viddar och även tämligen goda lingonmarker och dels därpå att bebyggelsen är jämförelsevis gles. Då någon egentlig konkurrens om plockningsställen inte behöver komma i fråga, få lingonen mogna i fred. Undantag kunna ju förekomma, men de sakna praktisk betydelse.

Däremot ha vi ett annat bekymmer på samma område, och det är att plockning av omogna hjortron sker i mycket stor omfattning. Det är alldeles be-
drövligt, huru en del människor kunna handla och förstöra stora värden, då de plocka hjortron, medan dessa ännu äro som bäst i utvecklingsstadiet. Det är inte bara så, att den erhållna skörden, om man nu kan kalla den så, blir av dålig kvalitet, utan kommande års skördar förstöras på det sättet. Vi ha, några skogsmän här uppe, genom åren anställt på helt privat väg vissa mindre prov och jämförelser för att undersöka om det kommande årets hjortronskörd blir

Motion angående åtgärder till förhindrande av för tidig skörd av skogsbär.
(Forts.)

lidande genom för tidig plockning, och vi ha kommit till det bestämda resultatet, att så är fallet. Hjortronmyrar närmast bebyggelser, vilka äro någorlunda lättillgängliga och förut burit rikligt med hjortron, äro nu praktiskt taget tomma på dessa utomordentligt goda och värdefulla bär. Främsta anledningen därtill är med stor sannolikhet för tidig avplockning. Visserligen är det sant, att mängder av även mogna hjortron, som ingen människa plockar, bli kvar på de stora myrarna och kärren i obygdén, men då äro dessa trakter så långt bort belägna och otillgängliga, att det inte kan bli fråga om att ta vara på hjortronen på sådana ställen.

Att den på längre sikt tänkande delen av befolkningen där i norr anser att åtgärder borde vidtagas, framgår bland annat av en skrivelse, som Torne-dalskommunernas förbund helt nyligen avlätit till länsstyrelsen i Norrbottens län. I skrivelsen säges bland annat: »Hjortronskörden har sedan gammalt haft stor betydelse för folknäringen inom den norrbottniska skogsbygden. Genom sin höga vitaminhalt få hjortronen ersätta frukten, som norrbottningarna ha knapp tillgång på, beroende på de alltför höga transportkostnaderna. Sedan bären blivit alltmera uppskattade även nedåt landet, har efterfrågan ökats, vilket gjort, att dessa sällan få mogna i fred. Under de senaste åren ha stora skaror hjortronplockare förstört skörden genom att insamla de omogna bären. Härigenom har ej blott dessas näringsvärde minskats utan även plantorna skadats, så att utsikterna till framtida skördar undergått en försämring. I vissa kommuner inom den norrbottniska gränsbygden ha tusentals kilo värdefullt näringsmedel spolierats. — Då hjortronskörden säkerligen i många trakter har en vida större betydelse än jakten, vore det av behovet påkallat att samma restriktiva lagstiftningsåtgärder, som gälla för jakten, även vidtagas till skydd för hjortronskörden.»

Som jag redan framhållit tror jag icke att den riktigaste utvägen att råda bot på denna beklagliga osed är att genom lagbestämmelser stadga förbud mot för tidig skörd av skogsbär. Det är allmänhetens korttänkthet och okunnighet som man måste ta i tu med. Denna okunnighet är inte heller att söka enbart bland städernas och samhällenas befolkning, utan den gör sig gällande i stort sett överallt. Landsbygden innevånare äro precis lika stora syndare i detta avseende. På detta område likaväl som på många andra är det nog så, att det behövs upplysning och åter upplysning. Då utskottet i sin motivering tagit fasta på att propaganda och upplysningsverksamhet är av stort värde, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wallén: Herr talman! Då jag är från ett län, som — jag höll på att säga tyvärr — har en storstad i sin närhet, kan jag inte låta bli att säga ett par ord i denna fråga, som kanske är betydelsefull för många.

Jag vill säga till kammarens ledamöter, att ni skulle få en mycket allvarlig syn på denna sak, om ni som jag bodde på Svartsjölandet och såge den mängd människor som per bil och cykel på sommaren och hösten tar sig ut på landsbygden, och tittade efter, vad de ha i korgarna när de åka hem. Det är inte bara behövande människor, det är även folk som till och med ha egen lyxbil, som komma ut på landet och plocka bär. Bären ha alla färger utom den rätta, d. v. s. den röda. De äro vita, gröna o. s. v. men sakna fullkomligt varje nyans i rött. Jag måste säga, att det skär djupt i mitt hjärta att se detta, och hur skall det då inte te sig för allmogen där ute, som har väntat att få plocka bären, när de blivit matnyttiga. Många stockholmabor, som man i övrigt har all anledning att respektera, ha ingen aning om hur bären skola se ut, när de

Motion angående åtgärder till förhindrande av för tidig skörd av skogsbär.
(Forts.)

äro mogna. Lingon är för dem blott och bart lingon, så snart bären ha börjat komma till synes — för dem är det inte fråga om någon mognadstid.

Man har även framhållit vilken välgörande och nyttig inverkan nyponen ha på grund av sin stora vitaminhalt. Befolkningen på landsbygden hoppas måhända att genom att plocka nypon kunna skaffa sig exempelvis litet nypon-soppa, men då de skola gå ut för att plocka nypon, kan det hända att det knappast finns ett enda kvar. Detsamma är förhållandet med blåbären. Skall det verkligen få gå till på det sättet i längden? Skall det inte kunna skapas en lag, som förbjuder skövling av uppenbart omogna bärbestånd, likaväl som det gick att i lag förbjuda kräftfångst under vissa tider? Jag har svårt att riktigt tro på den goda viljan hos lagstiftarna, när man underlåter att vidtaga sådana åtgärder.

I Stockholms län — jag förmodar att det är likadant även i andra län i närheten av stad — uppträda veritabla bärhyenor, som med tillhörande bihang i stora skaror dra ut på landsbygden. Det ginge väl an om de skaffade sig Kajsa Wargs kokbok och toge reda på hurudana bären skola se ut innan de plockas. Men de ta dem fullständigt omogna och förstöra därigenom en livsmedelstillgång för andra, lojala människor.

Man talar i detta sammanhang så mycket om propaganda och om den välgörande inverkan, som tidningspressen genom upplysande artiklar skulle kunna utöva. Ja, propaganda kanske kan hjälpa på bildbara människor, men jag försäkrar att den är verkningslös på detta slags hyenor. Jag tror snarare, att den kommer att verka i motsatt riktning. På grund av propagandan kommer deras uppmärksamhet att i ännu större utsträckning fästas på dessa produkter, vilket bara gör dem ännu ivrigare att förskaffa sig dem. Jag tror, herr talman, att det inte hjälper med något annat än att man snarast möjligt tillgriper en lagstiftning, som håller tillbaka okynnesplockarna och samtidigt bereder möjlighet för lojala och präktiga människor, som begripa sig på saken, att skörda bären. På landsbygden, åtminstone i Stockholms närhet, är ställningen sådan, att man i många fall skulle önska att införa skottpengar på dessa hyenor.

Herr talman! Jag har intet yrkande, men jag har inte kunnat underlåta att säga några ord i denna ingalunda betydelselösa fråga.

Herr Hedlund i Östersund: Herr talman! Första lagutskottet, som har haft att behandla detta ärende i flera omgångar, är fullt ense med motionärerna därom, att det vore önskvärt att kunna stävja ofoget med för tidig skörd av skogsbär. Herr Walléns skildring av förhållandena i Stockholms närhet var måhända litet överdriven, men det ligger mycket av verklighet bakom den, en verklighet, som även de skogsägare i andra delar av landet, som bo i närheten av större samhällen, ha kunnat iakttaga. Men första lagutskottet, som tillfullo beaktat framställningarna om att någonting bör göras för att förhindra detta ofog, har inte blivit övertygat om att några lagstiftningsåtgärder i detta fall äro möjliga. Mot en lagstiftning, som skulle stadga förbud att före en viss dag plocka skogsbär, ha skogsägarna själva anmält ett mycket bärande skäl, nämligen att bären mogna så olika. Bären på samma skogsmark mogna på olika tider. Hur skall det då vara möjligt att på lagstiftningens väg fastställa den rätta dagen för plockning av bären?

Såvitt jag kan förstå ha motionärerna även övergivit denna tanke. De ha då i stället framfört ett annat förslag, som herr Gustafsson i Lekåsa nu presenterade för kammaren, nämligen att man skulle straffbelägga saluförande av de omogna bären. Det är helt naturligt, att en sådan lagstiftning skulle i någon mån stävja saluförandet av sådana bär. Men en sådan lagstiftning

Motion angående åtgärder till förhindrande av för tidig skörd av skogsbär.

(Forts.)

torde knappast ha den verkan förslagsställarna själva tro, emedan det är en så ringa del av för tidigt plockade bär, som saluföres på torgen och ställes under poliskontroll. Inte heller den vägen har första lagutskottet ansett vara framkomlig.

Då kvarstår den enda återstående utvägen, som herr Grym i sitt mycket klarläggande anförande anvisade, nämligen upplysningsarbete på detta område. Den institution i vårt land, som i dessa tider har att syssla med vår försörjningsfråga, livsmedelskommissionen, har satt igång ett upplysningsarbete, som, även om det inte på ett effektivt sätt stoppar för tidigt skördande av skogsbär, dock enligt min mening kommer att medföra så pass mycket av värde, att man inte alldeles bör överge den linjen, som livsmedelskommissionen gått in för, nämligen ett intensivt upplysningsarbete rörande skadorna av för tidigt plockande av skogsbär.

Det är sålunda, herr talman, ingen ovilja från första lagutskottets sida att skydda skogsbären som gjort att utskottet inte tillstyrkt bifall till motionen. Detta är uteslutande beroende på att något uppslag av mera effektiv natur än en lagstiftning skulle innebära inte har kunnat presenteras. Det är därför, herr talman, som jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Pettersson i Dahl: Herr talman! Det kan kanske anses egendomligt, att denna motion rörande åtgärder till förhindrande av för tidig bärplockning upprepade gånger har väckts av representanter för Halland, som inte är något egentligt skogsland utan i rätt stor utsträckning ett slättland. Detta kanske emellertid kan ha sina förklarliga skäl, ty innanför det släta kustlandet ligger ett uppland, som är skogsbärande. Det består av många jordlotter och bebos av en självvägande befolkning, som emellertid lever under så fattiga omständigheter, att den behöver ha den utkomst- och försörjningsmöjlighet, som skörden av skogsbär innebär. Från denna befolknings sida göres ständigt och jämnt framställningar till länets hushållningssällskap om att åtgärder skola vidtagas till skydd för dess bärmarker, så att befolkningen själv kan dra litet nytta av dessa marker och kanske även på dem förskaffa sig en berättigad inkomstmöjlighet.

Förhållandena ligga måhända litet annorlunda till nere hos oss än uppe i de trakter, som herr Grym gjorde sig till talesman för. Jag förstår mycket väl, att problemen kunna ligga litet olika till i olika trakter av vårt land och att det där uppe i norr inte behöver bli någon panikstämning, åtminstone inte när det gäller lingonen. Där är det i stället det för tidiga skördandet av hjortron, som medför skadliga verkningar. Det synes alltså råda samma förhållande hos oss i fråga om våra skogsbär som beträffande hjortronen i de norrländska länen. Herr Grym har själv omvittnat, att befolkningen däruppe begär, att åtgärder skola vidtagas, och att den gör gällande att detta kan ske på detta område likaväl som i fråga om jakten. Jag förstår denna uppfattning mycket väl. Det är ungefär samma synpunkter, som kommit till uttryck nere hos oss.

Det återstår alltså att söka utröna vilka åtgärder som böra företagas. Första lagutskottet säger, att det är alldeles omöjligt att göra någonting. Jag tror inte på detta. Jag anser, att denna uppfattning bottnar i en ganska stor konservatism från första lagutskottets sida, i det att man inom första lagutskottet anser, att då man år efter år har avvisat denna motion, kan man inte för sin egen prestiges skull nu ändra uppfattning i denna fråga. Läget är emellertid nu helt annorlunda än det varit förut, då liknande motioner väckts. Om man läser riksdagsprotokoll för tidigare debatter i frågan och

Motion angående åtgärder till förhindrande av för tidig skörd av skogsbär.
(Forts.)

tager del av de argument, som då anförts här i kammaren, finner man, att det förut hetat, att åtgärder på detta område skulle förstöra möjligheterna för den fattigare befolkningen att skaffa sig en inkomst på bärplockning. Läget är nu ett helt annat, och i denna debatt har jag åtminstone inte ännu så länge hört detta skäl anföras. Denna fråga måste nu ses ur ren folkförsörjningssynpunkt; det gäller här för samhället att vidtaga åtgärder, så att icke den viktiga livsmedelstillgång, som våra skogsbär utgöra, blir förstörd alldeles i onödan. Saken ligger i stället så till, åtminstone i de trakter jag företräder, att det är den fattiga befolkningen som behöver ett skydd, så att de inte behöva riskera att den möjlighet till ett tillskott i hushållens livsmedelstillgång, som de ha i sina egna bärmarker, blir förstörd, innan de själva kunna tillgodogöra sig någonting därav. Givetvis finns, herr talman, också den möjligheten för dem att först plocka och sedan saluföra bären och på så sätt förskaffa sig en liten inkomst.

Det har framhållits att för tidig plockning av skogsbär äger rum på grund av okunnighet och obetänksamhet och att de för tidigt plockade bären icke kunna saluföras. Jag tror i likhet med herr Hedlund, att dessa omogna bär egentligen aldrig bli saluförda, emedan de plockas av sådana människor från städer och samhällen, som i ren nervositet och panikstämning roffa åt sig allt som de tro är av värde som livsmedel. Vi skola lägga märke till, att det inte är den fattiga befolkningen som i detta fall kommer ut på landet och förstör dessa livsmedelstillgångar, utan det är ofta välsituerade personer, som hyra bil eller kanske flera bilar och köra ut i skogstrakterna och roffa åt sig allt vad de kunna komma över och förstöra inte bara bärskörden för det innevarande året utan också för framtiden, genom att de samtidigt med att de förstöra bären även skövla bärriset, stängselanordningar o. d.

Nu anser utskottet, och herr Grym var inne på samma tankegång, att upplysningsverksamheten i denna fråga skulle intensifieras, och herr Grym sade, att man därvid skulle göra bruk av tidningspressen, radion m. m. På detta sätt skulle man uppnå förbättrade förhållanden. Jag är i varje fall inte så övertygad om att man kan komma så långt på den vägen. Jag tror, att i tider som dessa tillgodoser sig var och en själv i första hand, när det gäller livsmedel. Man bryr sig inte om denna upplysning att man inte skall plocka förrän då och då. När bären äro mogna, komma alla på en gång, och därför måste vi skynda oss, så att vi komma före alla andra. Jag tror att detta är deras tankegång.

Nu säger livsmedelskommissionen — och det är ju livsmedelskommissionens uttalande som första lagutskottet bygger på — att det blir nästan omöjligt att fastställa ett visst datum för plockningens början. Det är klart, att plockningen inte kan börja samtidigt på olika orter, ty bären mogna ju, som alla veta, inte på en gång överallt. Men så säger livsmedelskommissionen vidare, att när det gäller denna propaganda skall den anmoda kristidsnämnder och bärkommittéer att tala om, när rätta tidpunkten för plockningen är inne. Jag skulle verkligen vilja fråga livsmedelskommissionen och första lagutskottet, vad skillnaden egentligen är mellan ett visst datum och denna tidpunkt. Den är säkerligen ganska liten — jag skulle tro ingen. Det är en viss tidpunkt, när bären äro mogna. Skall det bli en lagstiftning, måste man naturligtvis säga, att plockningen skall börja den och den dagen och inte vid den och den tidpunkten, så den definitionen tycker jag inte säger någonting. Jag tycker därför att livsmedelskommissionen och första lagutskottet i detta fall ha slagit sig själva på fingrarna.

Sedan säger utskottet, att i många fall torde ren okunnighet från allmän-

Motion angående åtgärder till förhindrande av för tidig skörd av skogsbär.
(Forts.)

hetens sida vara orsak till missförhållandena. Jag tror tvärtom att tankegången är denna, att här få vi skynda oss och komma först, om vi skola ha möjlighet att få något. I södra Sverige spela lingonen den största rollen, och beträffande dem vet var och en, att de ha en ganska lång mogningstid. Det är inte så farligt, om man plockar dem för mogna, ty de kunna nyttiggöras i alla fall och bli lika goda, men däremot bli de helt förstörda, om de plockas omogna.

Tidigare ha motioner i detta ämne varit kombinerade med krav på förbud mot plockning nära boningsplatser och dylikt. Detta har första lagutskottet avvisat, därför att ett stort lagförslag angående dessa saker är under utarbetande, och till dess den nya jordabalken blir färdig skulle dessa projekt få vila. Denna fråga har heller inte berörts i årets motion, utan nu gäller det endast, huruvida det är möjligt att stipulera en viss tid, när man skall få lov att skörda bären. 1935 fanns det i första lagutskottet majoritet för att det skulle stipuleras ett förbud mot för tidig plockning, och man diskuterade olika möjligheter att fastställa en viss tid för plockningen. Frågan föll även denna gång, därför att man ville undantaga jordägarna från förbudet att plocka omogna bär. Jag vill här deklarerera, att jag anser att markägarna icke skola undantagas. De få naturligtvis också finna sig i att icke få plocka bären i omoget tillstånd.

Herr talman! Jag vill med detta ha sagt, att enligt motionärernas uppfattning är det fullgoda skäl för ett bifall till denna framställning, och jag ber med dessa ord att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Gustafsson i Lekåsa.

Herr förste vice talmannen **Magnusson:** Herr talman! Jag ber kammaren om överseende för att jag tar till orda i denna sak, men det förefaller mig, som om ärendet för mångas uppfattning inte vore tillräckligt utrett. Jag är gammal motionär i denna fråga, men som det kan inträffa, att även den ihärdigaste motionär tröttnar, så har jag inte upprepat min framställning, men därmed är inte att förstå, att jag skulle ha ändrat uppfattning.

Frågan om skogsbärens bättre tillvaratagande och undvikande av deras förstörelse genom för tidig plockning är ju mycket gammal och har vid upprepade tillfällen, såsom det också erinras om i utskottsutlåtandet, varit föremål för framställning inom riksdagen. Tidigare var man ju inne på att kunna reda ut den här saken och få en lösning därigenom att man skulle gå på äganderättsförhållandena, varigenom ägaren av bärmarkerna skulle kunna både själv välja tidpunkt för sin egen plockning och även välja tidpunkt för att låta plockning ske av utomstående. Då restes emot detta den invändningen ifrån många håll, att det skulle kunna förhindra att fattiga människor, vilka ha en god inkomst på bärinsamling, icke skulle få åtnjuta denna inkomst och till äventyrs stora bärmarker avlysnas, där ägaren inte själv tillvaratog bärskörden och följaktligen densamma skulle gå förlorad, och man kan inte säga annat än att det ligger åtskilligt i denna invändning. Man skulle visserligen kunnat gå den vägen, att man medgivit endast att vissa begränsade områden finge fridlysnas och resten vore öppna för allmänheten och därigenom undgått nämnda olägenhet. Det bestämda motstånd, som restes häremot, gjorde emellertid att man tänkte sig in i andra möjligheter, och för min del kom jag till den uppfattningen, att man skulle kunna nå ett bättre resultat genom en lagstiftning, som stipulerade att plockning icke finge ske före en viss tid.

Det har ju framgått av debatten här, att alla äro ense därom, att ett för tidigt skördande av skogsbären innebär en förstörelse i mycket hög grad av deras näringsvärde. Vad som därvid kommer i fråga är främst lingonen, därefter i

Motion angående åtgärder till förhindrande av för tidig skörd av skogsbär.
(Forts.)

någon mån hjortronen, ehuru de ha betydelse endast för norra Sverige, och sedan i någon fastän mindre mån nyponen. Andra skogsbär, såsom exempelvis hallon, blåbär och smultron kunna egentligen inte plockas före en nöjaktig mognad, emedan de i så fall äro fullkomligt värdelösa. Beträffande lingonen förhåller det sig emellertid så, att de tåla den största misshandel som något bär tål, i det att man kan plocka dem synnerligen omogna och likaväl saluföra dem i ett skick, som gör att de se någorlunda acceptabla ut. Även ett halvmoget lingon, som plockas och bredes ut till eftermognad i ett tunnt lager på en ljus plats t. ex. en ljus vind och får ligga där i 14 dagar, ser därefter tämligen presentabelt ut. Bären äro visserligen litet mindre, och ett övat öga ser nog, att de fått eftermognad, men i det stora hela ha de fått den mörkröda färgen och se bra ut. Den som köper dem och kokar sylt av dem blir emellertid besviken. Det blir denna tunna, dåliga lingonsylt, ett tunt och ganska dåligt smakande spad och några lingonskal, som simma däri.

Om man nu skulle gå in för en viss begränsning, d. v. s. en tid, som skulle bestämmas, före vilken man inte fick plocka lingon — något som, om jag inte missminner mig, riksdagen gick in för vid ett tillfälle, då även jag var motionär om en utredning av detta spörsmål och ett lagförslag var framlagt — så möter detta den invändning, som herr Hedlund i Östersund här framförde och som även utskottet och livsmedelskommissionen varit inne på, nämligen att bären mogna så olika i olika trakter och till och med i samma skog. Jag har själv plockat så mycket lingon i mina dagar, att jag har verklig erfarenhet av detta, och jag kan betyga, att så är förhållandet, men det behöver inte alls vara avgörande och behöver icke hindra fixerandet av en tidpunkt, före vilken plockning av lingon icke får ske, av det enkla skäl, som herr Pettersson i Dahl antydde men som man bör särskilt understryka, nämligen att i fråga om lingonen finns det ingen risk för övermognad, så att bärens kvalitet därigenom försämras eller bären falla av. (Vi ha nog litet var, som äro från landet, gått på vårsidan och plockat lingon. De ha visserligen varit frusna, men de ha smakat alldeles utmärkt).

Om man sålunda skulle fixera en tidpunkt, före vilken ingen plockning av lingon får ske, så har man den enda olägenheten att det blir en något kortare insamlingstid, men även de tidigare mogna lingonen ha icke försämrats i kvalitet, och man skulle nå, att lingonen inte plockas före en tidpunkt, då de äro fullt användbara. Man skulle väl egentligen ingenting förlora på en sådan anordning. Om jag inte minns galet skisserade jag i min motion på sin tid, att man skulle göra lagen fakultativ, att det skulle fixeras inom vederbörande landstings eller hushållningssällskaps område efter samråd mellan landsting och hushållningssällskap en tid, före vilken plockning icke fick ske, och att den fixerades något olika inom olika större områden. Huruvida man kan dela på ett hushållningssällskaps område vill jag i detta nu inte gå in på. Då skulle man mycket väl kunna få en acceptabel lösning, en lösning, som inte minst skulle bli till fördel för de fattiga, som samla in lingon, och det skulle bli till oskattbar fördel för alla dem, som tära lingonsylt i Sveriges land, och det är ju praktiskt taget varje svensk medborgare.

Nu har man sagt, att den här saken kunna vi ordna på annat vis, nämligen genom propaganda. Finns det en husmor i Sverige som inte vet, att om hon får tag i för tidigt plockade lingon och kokar sylt av dessa, blir den av sämre kvalitet? Och om jag till någon av dessa tusenden och tiotusenden, som vi möta på vägarna, när de komma tillbaka från lingonskogen — det är inte bara i närheten av Stockholm, som man möter dem, utan det är överallt i vårt land — sedan jag tittat i hans eller hennes lingonkorg, säger: »Men det är ju för rasan-

Motion angående åtgärder till förhindrande av för tidig skörd av skogsbär.
(Forts.)

de, dessa lingon äro inte mer än halvmogna, och det vet ni väl att det inte blir någon god kvalitet, när ni kokar dem», då blir svaret: »ja, det vet jag mycket väl, men om jag skall få något med måste jag ta dem nu, och om jag dröjer tills de bli mogna finnas inga kvar». Det är ett nödläge, som driver dem, men man samlar inte alls den kvalitet som skulle bli fallet, därest man skyddade bären, så att man dröjde med plockningen till dess de blivit mogna.

När jag nu kommit in på denna fråga, som intresserar mig och där jag i någon mån kan räkna mig såsom sakkunnig, skall jag be att få säga, att när man talar om den skada, som den för tidiga plockningen tillfogar lingonskörden, kan man genast mönstra ut sådant tal som att den skulle skada plantan och inverka på nästa års skörd. Jag gör däremot en liten reservation beträffande hjortronen, beroende därpå att omogna hjortron sitta hårt fast, och när man skall ta loss dem är det alltid den risken, att när man rycker till lossar man den mycket späda och löst sittande hjortronrevan från fästet i mosstuvan, och det kan inverka på nästa års skörd. Beträffande lingon äger dock något sådant inte alls rum. Vidare är det beträffande hjortron det förhållandet, att där kan man tala om övermognad och en mycket snabb sådan, och där bli förhållandena mycket olika gentemot lingonen, men hjortronen spela, som jag nämnde, inte någon vidare ekonomisk roll i landet söder om Dalarna.

Man behöver dock inte alls åberopa talet om att för tidig plockning försämrar nästa års skörd, utan det räcker med att påpeka, att man på ett fullkomligt vansinnigt sätt slösar med den stora tillgång, som den svenska lingonskörden dock utgör. Man försämrar möjligheterna för den stora menighet, som insamlar dessa lingon, och det är i mycket stor utsträckning småfolk. Jag är övertygad om att om man verkligen gjorde ett allvarligt försök att lösa denna fråga, exempelvis genom tidsbegränsning, så skulle det visa sig, att det är framkomligt, och jag är övertygad om att vi skulle kunna inom något eller några år konstatera, att det har mött allmän tillfredsställelse bland vårt bärplockande folk. Det behövs inte för att åstadkomma något sådant att införa, såsom herr Grym nämnde, någon bärplockningspolis eller dylik. Det är tillräckligt om fjärdingsmannen posterar vid vägarna och kontrollerar, huruvida någon kommer från bärskogen med lingonkorgar i olaga tid. För övrigt skulle vi säkert härvidlag ha mycket stor hjälp av allmänhetens själ, ty det ligger i den ansvarskännande bärplockande allmänhetens eget intresse att tillse, att, när vi nu ha en lag, som är avsedd att skydda lingonskörden så att den inte förstörs, inte den eller den springer åstad för tidigt och rycker bort de omogna lingonen. Jag tror man också kan räkna med anmälan från sådant håll och att en lagstiftning blir effektiv utan dyrbarare övervakningsåtgärder från det allmännas sida.

Jag har velat säga detta här, därför att det ingalunda är någon liten fråga som det här rör sig om. Det är i främsta rummet en fråga för landets allmoge och småfolk, men det är även en fråga för stadsborna, som därigenom få tillfälle att köpa och samla lingon av bättre kvalitet än vad som nu är förhållandet. Det är en fråga, som bör finna sin lösning, och jag får hoppas att när den återkommer vid ett senare tillfälle, som inte bör dröja så länge, man då också verkligen skall kunna nå ett positivt resultat.

Jag ber, herr talman, att få förena mig i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr **Jacobson**: Herr talman! Herr Hedlund i Östersund framhöll i sitt anförande, att det skulle uppstå stora svårigheter för en dylik lagstiftning. Jag är den förste att erkänna detta, men å andra sidan måste jag säga, att de nu-

Motion angående åtgärder till förhindrande av för tidig skörd av skogsbär.
(Forts.)

varande förhållandena, åtminstone när det gäller hjortron, inte äro sådana de borde vara. Det måste finnas möjlighet att på något sätt stävja den rovdrift, som för närvarande bedrives, i all synnerhet som en hel del av det som skördas inte kommer till någon nytta.

Nu rekommenderar man upplysningsverksamhet, propaganda. Det göra både herr Hedlund, utskottet och livsmedelskommissionen. Ja detta, mina damer och herrar, är alldeles utmärkt, men vem skall i främsta rummet vara föremål för denna upplysning? Det är inte ortsbefolkningen. Den är nämligen inte så galen att den ger sig ut och plockar hjortron i lappmarken sista dagarna i juni. Det är inte heller de organiserade ressällskapen. Det är de enskilda, det är de där herrarna och för all del även damerna — de äro kanske i majoritet — som komma från kuststäderna i sina gengasbilar och bussar. Det är de, som äro farliga, och jag tror inte det biter någon propaganda eller upplysning på det sällskapet.

Jag har den bestämda uppfattningen att vi måste kräva att något göres på detta område, och jag kan inte finna att ett bifall till herr Petterssons i Dahl motion kan på något sätt skada saken. Vi få sedan ta oss en funderare på hur man skall övervinna de svårigheter, som komma att uppstå — det har herr Hedlund rätt i — så att inte tidningarna dagarna före bärsköörden bli fulla av annonser, att där får man skörda bär men inte där. Jag förstår väl svårigheterna, men man måste komma fram på en väg, som på något sätt skapar bättre förhållanden än de nuvarande.

Jag ber att på det allra livligaste få yrka bifall till den reservation, som finns bifogad utskottsutlåtandet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II: 194; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafsson i Lekåsa begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit motionen II: 194.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Motion angående utredning om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion angående utredning om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 201, vilken behandlats av första lagutskottet, hade fröken *Hesselgren m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl.

*Motion angående utredning om rätt för hustru att bära sitt eget i stället
för mannens släktnamn. (Forts.)*

Maj:t måtte låta verkställa utredning i fråga om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn samt för riksdagen framlägga det förslag, som därav kunde föranledas.

Utskottet hemställde, att förevarande motion, II: 201, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Schlyter, Branting, Brandt, Lindblom, Olsson* i Mellerud och *Lindberg* i Stockholm samt fru *Gustafson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning av frågan om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn samt för riksdagen framlägga det förslag, som därav kunde föranledas.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Fru *Gustafson*: Herr talman! Denna fråga kan väl tyckas icke ha så stor betydelse då den, som vi veta, endast berör ett litet fåtal av landets kvinnor. Men då den är en rättsfråga, har den därmed så stor betydelse, att den berättigar både till en motion om utredning och till överläggning i riksdagen.

Ett onödigt förbud irriterar alltid. Det skapar opposition och trots även hos den mest lojale medborgare. Jag skall icke gå in på motionen och dess yrkande. Det gör säkerligen andra, som kommer upp efter mig. Jag väntar detta särskilt av fröken Hesselgren med den auktoritet och sakkunskap hon har dels som ordförande i kvinnoarbetskommittén, dels som samlande representant för de kvinnoorganisationer, som stå bakom motionen. Jag skall endast bemöta ett par invändningar, som fördes fram under fjolårets debatt i frågan i första kammaren. Där kom man i debatten med gamla antikviteter från diskussionerna om kvinnans likställighet med mannen, om kvinnans rätt till lika arv, om rätt för kvinnor till utbildning vid universitetet, om den kvinnliga rösträtten, om upphävande av mannens målsmanskap. De gamla argumenten om faran för hemmens upplösning och störande av familjelivets helgd, som dragits fram i dessa diskussioner, upprepades nu för att visa faran, som kunde uppstå, om vi återförde lagstiftningen i fråga om rätt för gift kvinna att bära sitt eget efternamn till vad den var före år 1920. Mina damer och herrar! De finnes andra orsaker till hemmens upplösning och störande av familjelivets helgd. När vi få behandla lagförslag om familjeplågar och hustrumisshandlare, skola vi kanske finna de djupa orsakerna till hemmens upplösning och störande av familjelivets helgd.

När jag icke går in på motionen är det av de skäl jag nyss anförde. Jag skall endast hålla mig till utskottets motivering för avslag. När man läser denna, måste den förefalla skäligen svag. Efter att först ha refererat förra årets behandling av frågan och efter att noggrant ha avtryckt utskottets då avgivna utlåtande med dess tillstyrkande har utskottet i år intet annat skäl för avslag än att motionen i fjol avlogs. Men vi ha alldeles nyss haft en debatt om en motion, som ständigt återkommer. Riksdagsledamöterna ha rätt att komma igen med sina motioner, likaväl som utskotten ha rätt att ändra åsikt i en fråga. När så utskottet i sitt utlåtande drager växlar på ett så osäkert värde som den strömska motionen i första kammaren, är det att komma med en svag motivering. Utskottet hänvisar alltså till förra årets behandling av frågan och säger sedan: »Vid nu angivna förhållanden och då riksdagen i annat, större sammanhang torde få tillfälle att taga frågan om gift kvinnas rätt till

Motion angående utredning om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn. (Forts.)

eget släktnamn under förnyad omprövning, får utskottet hemställa, att förevärande motion, II: 201, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.» Det är litet oförsiktigt. Vi veta ju, att i år blir det icke tillfälle att taga upp saken, ty det blir säkerligen ingen kommitté, som skall utreda alla de frågor herr Ström motionerat om, en motion där för övrigt icke med ett ord beröres frågan om hustrus rätt att bära sitt eget släktnamn.

Herr talman! Detta är ingen stor fråga, men det är en rättsfråga. Det blir i fortsättningen som hittills, att gifta kvinnor få behålla sin gamla svenska frutitel tillsammans med mannens namn. — Men så händer det ofta, att gifta kvinnor bära en titel, som de icke ha rätt att bära. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på hela den underliga floran av — innor, som förekommer i det svenska samhället — överståthållarinna, biskopinna, amiralinna, generalkonsulinna, justitierådinna, doktorinna o. s. v. Alla dessa fruar taga titlarna från männen, som förvärvat dem genom arbete, studier och uppoffringar. Man läser notiser från stora fester om hur professor N. N. kom med sin charmanta professorska, och man riktigt ser, hur han släpar med sig sitt ljuva bihang till beskådande. Detta är något, som det borde vara en enhällig opinion för: håller man på den gamla hederliga frutiteln, bör den också användas, så att kvinnor icke helt enkelt usurpera titlar, som de icke ha rätt till.

Efter denna lilla utvikning ber jag att få sluta med att säga, att det icke blir någon revolution i de svenska hemmen, om man återgår till lagstiftningen före 1920, som tillät gifta kvinnor att behålla sitt flicknamn. Den ställde icke till någon skada eller någon oreda i det svenska samhället. Men den nya lagen har medfört svårigheter, såsom också i motionen har framhållits. Man bör genom den begärda utredningen finna vägar att lösa dessa frågor.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Fru Eriksson: Herr talman! Jag anser mig här representera landsbygdens fattiga husmödrar, som få leva och dö ganska namnlösa. Det gör, att jag har mycket litet förståelse för att denna fråga har en så stor betydelse, som mina kvinnliga kamrater i riksdagen vilja tillmäta den. Med risk för att bli den enda av kvinnorna i riksdagen, som har denna uppfattning, ber jag att få säga, att jag icke begriper, varför frågan just nu skall behöva tagas upp till behandling och utredning, när riksdagen har så många viktiga problem att syssla med.

För oss landsbygdens kvinnor spelar det ingen roll, om vi heta Andersson, Pettersson eller Eriksson. I min hemtrakt är det få gifta kvinnor, som begagna sig av dubbelnamn. Äktenskapet håller på att förlora sin prestige som sammanhållande enhet, I mitt tycke bleve det ett ännu större sammelsurium, om familjemedlemmarna skulle kunna ha olika namn. Den lilla rest, som finns kvar av mannens ställning som familjeöverhuvud genom att samtliga familjemedlemmar bära hans namn, tycker jag vi skola låta honom behålla. Jag förstår heller icke, varför i detta namnbytenas tidevarv det skall vara så svårt för en gift kvinna att göra sin mans namn lika känt som sitt eget. Fru Ronneback är säkerligen lika väl känd under det namnet som under namnet Lindqvist-Petersson. Jag förmodar, att svenska folket icke har så svårt att lära sig affärskvinnornas och idolernas nya namn, som de fått genom sina giftermål. Och barnen! Skola de ha sin fars eller sin mors namn? Eller står det dem fritt att välja mellan dessa båda? Några syskon välja kanske det ena, några det andra, och då blir det, som jag sade, ett enda sammelsurium.

Vad motionen syftar till är att åt kvinnorna bevara deras kända namn, som de burit före äktenskapet. Men jag kan icke förstå, varför det icke går lika

Motion angående utredning om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn. (Forts.)

bra att fortsätta med en verksamhet med ett nytt namn och göra detta lika känt som det förutvarande namnet. I dessa tider, då allting ändras så fort, tycker jag, att denna sak är en så liten detalj i det stora maskineriet, att det icke är någonting att syssla med.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till första lagutskottets hemställan.

Häruti instämde fru *Björck*.

Herr **Lindqvist**: Herr talman! Jag kan i rätt mycket instämma med den föregående talarinnan. Hennes anförande åtföljdes av sådana bravorop, att man knappast behöver misstänka, att det är någon större grupp här i kammaren, som tänker gå med reservanterna.

Jag måste säga, att det förvånar mig, att denna motion har kommit tillbaka redan i år. Den blev ju avvisad i fjol. Beslutet var så gott som enhälligt i andra kammaren. I första kammaren var det visserligen icke så stor majoritet, men det är ju samma ledamöter i stort sett i kamrarna i år, och jag hade verkligen trott, att de damer, som motionerat om saken, skulle ha varit så taktiskt kloka, att de dröjt till ett annat år.

Liksom fru Gustafson vill jag säga, att denna fråga icke är någon stor fråga. Det finns ingen anledning att blåsa upp den. Intresset för en lösning på den väg motionärerna ha ifrågasatt är synnerligen litet. Det kanske är en handfull kvinnor, som ha några önskingar åt det hållet. Man hänvisar visserligen till uttalanden från kvinnoorganisationerna, men det är icke säkert, att medlemmarna i dessa äro särskilt intresserade av saken.

Utskottet har skrivit en kort motivering för sitt avslagsyrkande. Det hänvisar till att riksdagen i fjol avvisade motionen, och i anledning därav hemställer utskottet om avslag även i år.

Fru Gustafson har nog, trots att hon sitter i utskottet, missuppfattat vad utskottet skrivit, när fru Gustafson tror, att utskottets omnämnande av Fredrik Ströms motion skulle innebära, att utskottet tänkt sig ett upptagande av frågan i samband med de utredningar Fredrik Ström har ifrågasatt. I en del kvinnofrågor av mycket större vikt än denna hade vi nog haft en utredning i gång, om icke kriget hade kommit emellan. När kriget en gång är slut, skola vi väl tro, att en hel del av de olösta kvinnofrågorna skola komma upp till prövning. Jag anser för min personliga del, att man då mycket väl kan pröva även denna namnfråga. Men att nu skriva till kungen bara i denna sak finner icke heller jag lämpligt.

Jag vill säga de ärade kvinnliga ledamöterna här i kammaren, som äro intresserade av saken, att detta är en fråga, som möjligen kan i en framtid lösas på det sätt ni önska. Men för närvarande finns det icke mycket intresse för en sådan lösning. Det är ingen fara, om professor Svartz dagligen kallas professor Svartz, även om hon heter Malmberg. Det gör heller icke så mycket, om en av de kvinnliga riksdagsledamöterna heter Hanna Rydh i stället för Hanna Munck af Rosenschöld. Det betyder så oändligt litet. Och det finns icke tillräcklig anledning att skriva till kungen om denna sak, när man endast kan peka på att det är en handfull kvinnor, som äro intresserade av frågan.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken **Hesselgren**: Herr talman! Jag har både i dag och under den tid, som gått sedan jag motionerade, blivit förebrädd, att jag tagit upp denna fråga igen, då den ju var före i riksdagen förra året och då föll. Men skulle riksdagens ledamöter i allmänhet resonera på det sättet, skulle de icke få igenom

Motion angående utredning om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn. (Forts.)

många saker. Det finns så oändligt många frågor — det torde de flesta närvarande ledamöterna erkänna — som man fått föra fram gång på gång, innan de verkligen gått igenom. Det gamla latinska ordspråket talar om droppen, som faller så länge på stenen, att den till sist urholkar den. Denna motion i år är bara en sådan droppe. Jag har icke någon överdriven tro på att saken kommer att gå igenom här i kammaren. Men eftersom utskottet kunde ändra sig, så att det i dag avstyrker efter att i fjol ha tillstyrkt motionen, skulle man ju kunna tänka sig, att andra kammaren också kunde ändra sig. Så har skett förut.

När jag emellertid granskat, hur det gick till, då utskottets förslag avsågs förra året, har jag fått den känslan, att man den gången kanske icke så noga tänkte sig in i saken. Det var ungefär ett hundratal ledamöter, som voro borta vid omröstningen. På grund av en tillfällighet blev det ingen debatt i denna kammare, och i första kammaren var det sju röster, som fällde förslaget. Jag är övertygad om att många av de motioner, som kommit igen, haft mycket mindre stöd för att komma igen än denna motion.

Utskottets ärade talesman har förebrått oss — och det gjorde en kvinnlig ledamot nyss här också — att vi kommit fram med en så obetydlig sak under dessa bistra tider. Men, mina damer och herrar, går man igenom listan på motionerna, tror jag nog, att man finner åtskilliga, som icke behandla mera betydande ämnen än denna.

Det är ett gammalt krav man nu för fram för att få reda i den oreda, som uppstod efter 1920. Vi skola komma ihåg, att före 1920 hade kvinnorna den rättighet de här begära. Det talades om, vill jag minnas, förra året i första kammaren — och det är möjligt, att det sagts där även i år — att det skulle verka upplösande på familjebanden, om man gjorde ett medgivande som det föreslagna. Det är underligt, att familjebanden skulle vara starkare nu än under tiden före 1920. Om vi jämföra styrkan hos familjebanden före och efter 1920, är jag rädd för att resultatet utfaller till den senare tidens nackdel. Sälunda kan detta icke vara något skäl för att man skulle låta bli att genomföra denna reform. Skälet till att vi ha fört fram detta krav igen och komma att föra fram det ända tills det går igenom är den omständigheten, att det känns som en alldeles onödigt pålaga och orättvisa, att den människa, som före sitt giftermål under sitt eget namn har skaffat sig en goodwill — vare sig det är som läkare, som affärskvinna eller på vilket område det vara må — icke skall vara berättigad att behålla detta sitt flicknamn, då hon gifter sig, genom en enkel överenskommelse mellan man och hustru. Så vitt jag förstår, är det helt och hållet deras egen ensak, hur de vilja göra upp en sådan angelägenhet. Det har visserligen sagts, att den lilla resten av mannens överhuvudskap skulle fara illa av en sådan bestämmelse. Det tror jag icke. Herrar riksdagsledamöter, som äro gifta, hålla nog hårdare på sitt överhuvudskap än att de skulle låta namnfrågan inverka på detsamma. Ni kunna vara alldeles lugna för att mannen skulle behålla sitt herravälde i hemmet, även om föreliggande förslag skulle bifallas. Att undantag finnas, känna vi ju till.

Alltså, herr talman, menar jag, såsom också framgick av kvinnoarbetskommitténs betänkande, att detta är en fråga, som det är skäl att upptaga till verklig utredning. Vi äro så blygsamma denna gång, att vi icke begära genomförande av en lagändring, som vi gjorde förra året, utan vi hemställa endast, att Kungl. Maj:t ville utreda denna sak. Jag kan icke tro, att det skulle vålla så stort besvär för Kungl. Maj:t att utreda saken, och därför tycker jag, att det skulle vara klokt av de ärade kammarledamöterna att rösta för denna utredning. Det skulle vara bra, när vi komma tillbaka med detta förslag, som tyvärr

Motion angående utredning om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn. (Forts.)

har fallit i första kammaren. Andra kammaren brukar ju ibland visa sig litet mera förstående och vidsynt i sin uppfattning än första kammaren. I förhoppning om att denna kammare skall göra det denna gång i motsats till förra gången, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

HEIR OLSSON i Mellerud: Herr talman! Det finns vissa frågor, som locka fram känslsynpunkter och bli bedömda med känslöskäl. När jag kom hit till riksdagen en gång i världen — det är länge sedan nu — var det vissa religiösa problem, som brukade diskuteras varje riksdag, och som brukade locka fram känsloutbrott nästan på samma sätt som nu, när det gäller att bedöma en fråga av detta slag.

Jag har deltagit i utskottets behandling av detta ärende såväl föregående år som i år. Jag skall villigt erkänna, att denna fråga enligt mitt förmenande är av ganska liten räckvidd. Det är ingen fråga av någon större betydelse. Men det skulle å andra sidan vara felaktigt att, som särskilt fru Eriksson nyss gjorde gällande, säga, att det icke finns *några* skäl, som tala för förslaget. Det är ju ändå på det sättet, att i och med att kvinnorna ha inträtt på den allmänna arbetsmarknaden utanför hemmet, så ha förhållandena rätt väsentligt förändrats, och det är särskilt fallet, när det gäller kvinnor, som driva affärsverksamhet, eller kanske i ännu högre grad, när de äro sysselsatta inom de fria yrkena, exempelvis som läkare eller tandläkare. Där förekommer det ju rätt ofta i alla fall, att kvinnan före sitt giftermål har skaffat sig ett namn, som det skulle vara ekonomisk förlust att ändra. År 1920 sökte man lösa detta problem genom att lämna en möjlighet till dubbelnamn, men lät mig säga, att den metoden är den sämsta av alla. Det finns väl ingen som vill påstå, att systemet med en lång rad av dubbelnamn är vare sig praktiskt eller trevligt.

Nu förstår jag, att det är så många, som ha den uppfattningen, att ett medgivande för kvinna att även efter giftermålet bära sitt flicknamn, skulle innebära en uppluckring, som man säger, av äktenskapet. Det har ju tidigare bemötts genom att man visat på att gift kvinnas rätt att använda sitt flicknamn faktiskt var förhållandet före 1920. Vad man nu begär är ju ingen nyhet. Det är ju endast ett återställande av den lagbestämmelse i giftermålsbalken, som sålunda gällde före nämnda lagändring. Man måste å andra sidan också erkänna, att den olägenhet, som reservanterna 1920 påvisade, har blivit större i den mån som kvinnorna i allt större utsträckning ha trätt in på den allmänna arbetsmarknaden. Märk väl, att man redan 1920 var så tveksam, att första kammaren med endast två rösters majoritet gick med på den bestämmelse, som nu kritiserats. I andra kammaren var det, vill jag minnas, tio å femton rösters majoritet för samma lagbestämmelse. Den vilar sålunda enligt mitt förmenande på en ganska bräcklig grund, och det synes mig, att man skall bedöma en sådan här fråga med kallt förstånd utan att draga sådana slutsatser, som man på sina håll tycks vara benägen att göra. Det är ju icke alls fråga om, att barnen skola få än det ena än det andra namnet, utan de skulle ju enligt framställningen fortfarande behålla det namn de få genom äktenskapet, alltså faderns namn. Jag är oförmögen att förstå vad som skulle förloras, om man skulle gå med på en sådan jämkning av bestämmelserna, som nu här är föreslagen. Jag kan icke inse, att man förlorar någonting, men man visar tillmötesgående mot en viss grupp av kvinnor, lät vara att den icke innefattar någon majoritet, och kanske icke ens f. n. utgör någon särskilt stor grupp. Man visar sagda grupp ett tillmötesgående, som synes mig befogat, och jag är tämligen säker på att den, som får vara kvar här i kammaren något tiotal år framåt,

Motion angående utredning om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn. (Forts.)

säkerligen kommer att få se denna framställning realiserad i en eller annan form. Jag återkommer sålunda till detta: frågan är icke stor, den är ganska liten, men det finns å andra sidan knappast någon anledning att av någon aversion emot det sätt, på vilket framställningen nu återkommit till riksdagen, gå emot densamma.

För min del är jag beredd att yrka bifall till reservationen.

Fru Rydh Munck af Rosenschöld: Herr talman! Jag ber att i likhet med några av de föregående talarna få uttrycka min häpnad över utskottets motivering till avslagsyrkandet. Man motiverar det med att inga nya skäl ha framförts utöver vad som framfördes i fjol. Men de skäl, som i fjol voro starka nog att få utskottet att gå med på motionen, måste väl räcka i år också, och utskottets mening, att motionen då var berättigad, borde väl också i år stå kvar. Det förefaller som om utskottet, i likhet med någon av talarna här förut, tyckt, att frågan var så liten, att man icke borde taga upp den till behandling. Jag skulle då för min del vilja säga, att är det så, att kammaren icke önskar frågan tillbaka år efter år, vore det enklast att nu gå med på reservanternas yrkande.

För den som har följt namnfrågan igenom historien förefaller det fullkomligt ofattbart, att överhuvud taget en debatt i den här frågan skall behöva föras. Vi kunna gå århundraden för att icke säga något årtusende tillbaka i Sveriges hävder, och så fort vi spåra namn på människor överhuvud taget, så är det namn, som samma individ, man eller kvinna, har burit genom livet. Vi veta visserligen, att släktnamn icke förekommo i äldsta tider. Det är en sen företeelse bland vår allmoge. Man har hetat Erik Anders son eller Kristina Olofs dotter, men det förekom aldrig, att Kristina Olofs dotter, när hon gifte sig med Erik Anders son, bytte bort namnet Olofs dotter. Släktnamn tillkom hos adeln. Där ha kvinorna sekler igenom burit sitt fäderneärvda släktnamn. Vi kunna gå så långt fram i vår tid som in på 1800-talet och finna, att så har varit fallet. Vi kunna tydligt genom brevväxlingar från historisk tid säga, när ett nytt namnskick kom, som bröt gammal svensk tradition. Ett typiskt exempel att studera är Carl Gustaf Tessin och hans maka Ulla Sparre. När Tessin var svensk ambassadör i Paris och hans hustru skrev hem till Sverige, skrev hon under sina brev Ulla Sparre, men när hon skrev till sina franska vänner skrev hon Ulla, comtesse de Tessin, därför att i Frankrike var det skick och sed. På det sättet åt sig seden mer och mer in bland den svenska adeln och det högre borgarskiktet, som började anlägga släktnamn i likhet med adeln. Vad var det, som gjorde, att allmogen började antaga släktnamn? Jo, det var den stora samhällsomvälvning, som ställde familjen i en annan relation till samhället. När man levde ute i sin egen bygd kände alla varandra. Man visste vilka Kristina Olofs dotter och Erik Anders son voro och att de voro gifta med varandra. Man behövde inte någon annan beteckning.

Men när samhället omvandlades, när människorna kommo i närmare kontakt med varandra, när de samlades kring industricentra o. s. v., behövde man kunna särskilja människorna, och man skapade släktnamn. Så komma vi fram till den fullkomligt abnorma situationen, att en kvinna icke heter dotter utan son, fru Andersson. Fru Andersson är en abnormitet. Det märkliga är, att det är först, när samhällsförhållandena ha blivit sådana, att man och hustru stå som fullt likaberättigade och i samma mån till familjens försörjning bidragande inom hemmet, när hemmet icke längre ger arbete åt alla kvinnor och kvinnorna söka sig ut i yrkesarbete utanför hemmet, som vi bli reaktionära på ett alldeles nytt förvånansvärt sätt. Kvinnor som arbeta utanför hemmet

Motion angående utredning om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn. (Forts.)

finna emellertid ofta, att det är med deras yrkesutbildning förenligt, ja, för dem i hög grad befrämjande, att alltjämt som i gamla tider ha ett genom livet gemensamt namn. Men då har samtidigt en ny rörelse satt in, som gör det på samma gång naturligt, att hustrurna i de familjer, där mannen är den, som utåt representerar familjen genom sitt yrkesarbete, börja antaga hans namn. Vi ha ju icke haft — det veta vi ju — en lagbestämmelse på den punkten förrän 1920. Och när vi då komma fram till att genom äktenskapsbalken fastslå, att kvinnan bör, som det en kort tid hade varit hävd, bära mannens namn, då är det någonting, som redan är omodernt, därför att en ny rörelse har börjat göra sig gällande, som fordrar rättighet för kvinnorna att bära sina egna namn.

Det är icke något snobberi av ett litet antal kvinnor, att de vilja ha kvar sitt släktnamn. Det är en nyttighetsåtgärd. Det är av den största betydelse för affärsdrivande kvinnor och för ett icke litet antal intellektuella. Jag har i dag på morgonen haft ett långt samtal med en dam, som — jag kan lika gärna säga det — driver en damfrisering i staden, och som visat på för mig, hur besvärligt det är för henne att icke alltjämt och i alla livets skiften få ha samma namn. Eftersom det var någon av utskottets representanter, som här nämnde mig som ett exempel, kan jag, fastän det egentligen är för personligt att draga fram det, säga, att när jag första gången som ung gifte mig med en kollega — det var 1919, då fanns alltså inget hinder för mig på något sätt att bära mitt namn — av min make ombads att i bådads vårt intresse icke byta bort mitt eget namn. »Du kommer alltid att ångra det», sade han, »och för mig är det mycket enklare, att vi äro två olika personer, vilkas skrifter icke kunna förväxlas.» Det är icke bara att arbeta fram ett nytt namn; för många av oss ställer det bara till krångel, om vi byta detta namn, icke bara för oss själva utan även för andra. Varför skall en bibliotekskatalog taga upp två olika namn på samma persons författarskap? Det är fullkomligt ofattligt för den, som har en tjugufemårig erfarenhet av ett hem, att höra, att den inbördes ställning, som där råder, skulle ha det minsta med namnfrågan att göra, och att höra sådana känslökäl anföras som att familjens helgd skulle fordra samma namn. Jag instämmer till fullo med fru Ruth Gustafsons tal här förut om vad det är som i våra dagar framför allt stör familjens helgd.

Men egentligen behöva vi väl här icke alls diskutera, om stora kategorier svenska kvinnor vilja bära sitt flicknamn alltjämt. För mig är det ofattligt, att representanter för kvinnorna kunna säga: »Vi ha aldrig tänkt göra någonting annat än bära våra mäns namn, alltså få ni andra göra likadant.» Det är icke det vi diskutera, såvitt jag förstår, här i dag, om alla kvinnor böra bära sina egna namn alltid, eller om alla kvinnor böra bära mannens namn. Det är icke fråga om den saken. Det är fråga om att skapa en lojal möjlighet för de kvinnor, som vilja och ha nytta av det, att bära sina flicknamn. Det är märkvärdigt att i en tid, då vi tala om svensk tradition, om svensk livsform och om vilja att hålla på svensk demokrati, så äro vi färdiga att ge upp det; vi vilja icke stå för att hävda det i en sådan enkel sak som detta. Jag vädjar till kammarens ledamöter att icke, när ni nu gå att fatta ett beslut, hur ni skola rösta, tänka som så: »Jag skulle aldrig vilja, att min hustru alltjämt hette sitt flicknamn.» Det är nämligen icke det saken gäller. Fatta icke heller er ställning till frågan som ett uttryck för vad ni tycka är lämpligt. Det är icke fråga om det heller, utan det är fråga om att visa lojalitet mot i sin tur lojala medlemmar av det svenska samhället, medborgare, som betala sin skatt, medborgare, som ofta sträva under ganska svårt kompromissande mellan att sköta ett hem och draga försorg om barn samt ett arbete utanför hemmet, ett

Motion angående utredning om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn. (Forts.)

arbete, som samhället av i dag icke kan undvara. Äro verkligen motståndarna mot detta förslag så litet säkra på att de ha rätt, att de icke ens våga låta frågan utredas, så förefaller det verkligen vara bra litet skäl bakom ett sådant ståndpunktstagande. En utredning borde vara det minsta man borde gå med på. Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Herr Hedlund i Östersund: Herr talman! Om en enda kvinna skulle bli lidande av de bestämmelser, som finnas i namnfrågan, och om man i minsta mån skulle kunna anse, att kvinnans rätt på något sätt vore kränkt genom namnbestämmelserna, skulle jag för min del vara med om den begärda utredningen. Jag har emellertid mycket svårt att förstå det lidande, som doktor Rydh har att utstå genom att hon bär sitt flicknamn i förening med det namn hon har att bära som gift. Hennes vetenskapliga verksamhet markeras redan av det första namnet. Hon är känd som arkeolog, och här i kammaren har hon gjort sig känd som en mycket intressant historisk berättare. Jag kan icke förstå, att hennes auktoritet på minsta sätt kan komma i skuggan, om hon bär sitt namn fru doktor Hanna Rydh-Munck af Rosenschöld. Jag kan icke inse, att de intellektuella kvinnor, som äro gifta och som utöva vetenskapligt författarskap, på något sätt skulle kunna lida något av att de använda sitt och mannens namn i förening.

Jag vill vidare säga, att talet om att första lagutskottet skulle ha sadlat om endast kan anföras av personer med mindre erfarenhet av riksdagsarbetet. Om motionärerna, vilka klandra den förmenta ändrade inställningen från första lagutskottets sida, göra sig besvär med att läsa utskottsutlåtandet från i fjol och av i år, skola de finna, att det icke är samma personer, som deltagit i ärendets behandling i utskottet i fjol och i år. Herr Lindqvist och jag deltog icke i utskottsbehandlingen i fjol, men vi röstade emot förslaget i kammaren. Vad var då naturligare än att vi i år i första lagutskottet bibehöllo vår uppfattning från i fjol och förde den till togs i utskottet. Det är icke den omständigheten att riksdagen i fjol avslög motionen som varit avgörande för mig, då det gällt att gå på avslagslinjen. Jag har sakliga skäl härför.

Visst har det sitt värde både för mig och övriga kammarledamöter att doktor Rydh här redogjort för namnfrågans historia, och jag är den förste att erkänna, att här i riksdagen saknas åtskilligt i fråga om historiska kunskaper för att man grundligt skall kunna sätta sig in i ett ämne som detta. Jag förstår däremot icke, att det som var tradition för hundratals år tillbaka skall behöva ligga till grund för våra beslut i dag. Det var reaktionärt, säger man, att riksdagen 1920 genom ändringen av giftermålsbalken och den därav följande kyrkobokföringen berövade kvinnorna rätten att bära sitt flicknamn. Jag har under mina riksdagsår lärt mig att riksdagen, när samhällsförhållandena utveckla sig så att en viss tradition blir så gott som lag, icke drar sig för att skriva in detta nya i lagen. Före 1920 hade — antagligen på grund av de motiv, som så temperamentsfullt anfördes av fru Eriksson på Västmanlandsbänken — utbildat sig en viss praxis på detta område. Redan när folk förlovade sig, broderade fästmörna linnet med den blivande mannens namn. Det var ingen människa som tänkte annat då Edit Andersson gifte sig med Verner Hedlund än hon också skulle heta Edit Hedlund. Det var tradition, och den traditionen fastställdes i lag. Lagstiftningen tänkte emellertid också på de kvinnor, som på grund av vetenskaplig verksamhet eller andra förhållanden ville markera, att de fortfarande existerade, och därför skrev lagstiftaren in rätten att anmäla dubbelnamn. Jag förstår icke varför herr Olsson i Mellerud reagerar mot dubbelnamnen. Jag tycker att de äro vackra. Den föregående

Motion angående utredning om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn. (Forts.)

ärade talarinnans namn är icke bara klangfullt och vackert; det är charmerande, rent av.

Jag har icke anlagt den synpunkten på frågan att det här skulle gälla äktenskapets helgd. Det har heller ingen i första lagutskottet sagt, att äktenskapet skulle spolieras genom att kvinnan skulle få rätt att bära sitt flicknamn. Men nog är det, tycker jag, litet märkvärdigt att icke, när en så allvarlig överenskommelse skall träffas som ett äktenskaps ingående, man icke utåt på något sätt markerar enigheten inom hemmet. Jag skulle gärna för att behålla den enigheten gått med på att mannen fått antaga kvinnans namn i förening med sitt eget. Det ligger icke något äktenskapsupplösande i vare sig dubbelnamnet eller i det förhållandet att kvinnan får bära sitt släktnamn. Men nog får äktenskapet en prägel av löslighet — icke minst med hänsyn till barnens namnfråga — om makarna uppträda under skilda namn. Den saken kunna vi icke komma förbi. Vi ha som bekant en grupp i samhället som heter de utomäktenskapliga barnen. Man frågar ju alltid vem som är far till barnen. Skulle kvinnan bära sitt flicknamn, fick man säga: Vem i all världen är mor till det här barnet? Ur den synpunkten har frågan en viss betydelse.

Motionärernas förslag är opraktiskt och fyller inga rättvisa krav, och det finns inga bärande skäl att bifalla framställningen. Doktor Rydh säger, att det här icke är fråga om något snobberi. Javäl, men det är ett stort utslag av kvinnans nyckfullhet, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fru **Rydh Munck af Rosenschöld** erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Herr Hedlund i Östersund sade sig icke förstå mina och andra kvinnors skäl. Vi begära det icke heller, men vi kunna å andra sidan icke förstå, att herr Hedlund i Östersund och hans meningsfränder skola kunna taga skada av vad vi heta.

Här har talats om dubbelnamnen, och herr Hedlund i Östersund talade om mitt klangfulla dubbelnamn. Själv brukar han emellertid bara mitt flicknamn, när han talar till mig.

Men låt oss nu icke hänga upp oss på mitt namn, och låt oss icke heller tala om barnens namn, ty det hör icke till diskussionen. Till den hör att vi begära rätt för de kvinnor, som så vilja, och icke för de andra att bära det namn, som de ärvt och som ingen i samhället kan ta skada av att de bära.

Fru **Gustafson** erhöll jämväl på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Herr Hedlund i Östersund hade vissa funderingar om vem som kunde vara mor till ett barn i ett äktenskap där hustrun behåller sitt flicknamn. Men moderskapet är ju ett faktum, som ingen kan komma ifrån. Vare sig modern är gift eller ogift går ju den saken att ta reda på. Några bekymmer i det avseendet tror jag ingen behöver hysa i händelse av en utredning av frågan.

Herr **Hedlund** i Östersund, som likaledes på begäran erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Jag vill replikera fru Rydh, när hon säger, att även om jag icke kan förstå motionärernas krav, så bör jag kunna gå med på deras yrkande. Jag tillhör emellertid de människor, som icke gå med på det, som de icke begripa i lagstiftningsfrågor. Det borde också motionärerna göra.

Att jag använde namnet doktor Rydh var bara för att debatten skulle få ett litet mildare tempo.

Motion angående utredning om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn. (Forts.)

Vidare anförde:

Fru Ronnebeck: Herr talman! Eftersom mitt namn nämnts i debatten och anförts i bevisföringen till förmån för utskottets motivering, skall jag be att få påpeka en sak.

Man har här anført, att kvinnor, som önska behålla sitt eget namn även efter giftermålet, ha möjlighet att så göra genom att använda dubbelnamnet, vilket herr Hedlund i Östersund nyss drog en lans för. Det finns många som göra det. Här i riksdagen med dess tjuguen kvinnliga ledamöter är det icke mindre än fyra — och tills för kort tid sedan var det fem — som bära dubbelnamn. Alltså använda sig 25 procent av dubbelnamn, eftersom det f. n. icke finns något annat sätt att på laglig väg få behålla det egna namnet. Jag tillhör också som bekant dem, som använt sig av denna utväg.

När jag emellertid funnit mig föranlåten att underkasta mig proceduren med namnändring, är det därför, att jag har haft ledsam erfarenhet av de besvär och trassel det innebär att behöva dragas med ett dubbelnamn. Naturligtvis skulle jag lika gärna ha kunnat stryka mitt eget släktnamn och kallat mig rätt och slätt Petersson, men eftersom vi inom familjen varit eniga om att utbyta det namnet mot ett annat, blev det Ronnebeck i stället.

Mitt fall kan alltså endast tjäna som bevis för otillförlitligheten i den nödfallsutväg, som här anvisats de kvinnor, som av olika anledningar vilja ha kvar sitt eget namn. Mitt fall utgör också ett bevis och kan vara ett ytterligare motiv för att man nu vidtager en ändring i enlighet med motionärernas förslag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Kilbom: Herr talman! Då jag föregående år icke var i tillfälle att ge tillkänna min mening i denna fråga, skall jag nu be att få ta kammarens tid i anspråk ett par minuter.

Jag finner detta krav både berättigat och rimligt. Jag kan således icke avsluta mig till dem som hävda, att ett bifall till motionen skulle medföra familjebandens upplösning. Det förefaller mig som om de, som resonera på det sättet, bra litet ha studerat de faktorer, som konstituerar sammanhållningen inom familjen. De tyckas hysa den uppfattningen, att ett tvång gentemot den ena parten skulle kunna skapa bättre förutsättningar för sammanhållningen inom familjen än motsvarande frihet.

Så tror jag, herr talman, att en dylik uppfattning icke bara är reaktionär utan också fullkomligt stridande mot den mening, som nu i alla framskridna länder gör sig gällande i fråga om familjebildningen. Jag är emellertid å andra sidan också övertygad om, att en del kvinnor, som ofta och i oträngt mål ta kvinnosaken till intäkt för vissa underliga framstötter, faktiskt skada sin sak.

Man har invänt emot det nu framförda kravet, att det är så litet, att det icke i och för sig spelar någon roll. Denna invändning talar lika mycket för att man skall gå tillmötes motionärernas uppfattning, så mycket mer som den ordning, som de gå till storms emot, knäsatte 1920 med endast två rösters majoritet. Ingen vill väl beskylla riksdagen av år 1920 för att ha handlat så lättsinnigt, att minoriteten var uttryck för en tillfällig eller en icke genomtänkt ståndpunkt. Det är emellertid ett annat skäl, som gör att jag kommer att rösta för reservationen, och det är: vi ha så många frågor, som verka splittrande på familjelivet och som skapa motsättningar makarna emellan, så att vi icke behöva ha flera än som äro nödvändiga. Då det kan anföras prak-

Motion angående utredning om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn. (Forts.)

tiska skäl för att de kvinnor, som exempelvis driva affärer eller som i annat avseende inta en självständig ställning, ha fördel av den anordning, som reservanterna föreslagit, vad finns det då för anledning för riksdagen att gå emot det förslaget? Härtill kommer att det nu bevisligen finns kvinnor, som anse, att den nuvarande ordningen i namnfrågan innebär en orättvisa mot dem. Då ett avskaffande av denna orättvisa icke på något sätt kan medföra skadliga konsekvenser, tycker jag, att man bör gå motionärerna tillmötes.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Fröken Hesselgren begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Föredrogs, punktvis, jordbruksutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vissa personer från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Ordet lämnades på begäran till

Interpellation.

Herr **Hedlund** i Rådom, som yttrade: Herr talman! Priserna å sågtimmer sättas vanligen under förra hälften av varje avverkningssäsong och bruka därefter icke ändras under säsongen. Så var ock förhållandet beträffande utdrivningsperioden 1941—1942. För innevarande säsong hade i enlighet med denna praxis vid tiden för prisstoppets ikraftträdande den 31 oktober 1942 prissättning å sågtimmer icke kommit till stånd. De före prisstoppet senast tillämpade priserna hänföra sig således till den prisbildning, som ägde rum ungefär vid årsskiftet 1941—1942. På flertalet håll i landet har priset å sågtimmer för den pågående säsongen ännu icke satts. Från såväl köpare- som säljarehåll anser man det emellertid självfallet, att årets priser skola komma att överstiga vad som betalades i fjol. Då arbetskostnaderna tillåtits att stiga sedan dess, synes nämligen en höjning av virkespriserna vara en ofrånkomlig konsekvens, vilken

Interpellation. (Forts.)

också för övrigt dragits av myndigheterna vid normalprissättningen å bl. a. massaved.

De gällande prisregleringsbestämmelserna föreskriva emellertid en mycket omständlig procedur för att landets skogsägare skola få komma i åtnjutande av den självklara prisökningen. De åsyftade föreskrifterna äro förutom prisregleringslagen statens priskontrollnämnds meddelanden nr 198 och 210. Med stöd av prisregleringslagen har sålunda i förstnämnda meddelande föreskrivits bl. a., att den som yrkesmässigt säljer sågtimmer icke må utan tillstånd höja det pris, som han den 31 oktober 1942 betingat sig, förrän en vecka förflutit från det han inkommit till nämnden med anmälan om den tillärnade prishöjningen och skälen därtill. Tiden kan av nämnden utsträckas till en månad. Det förklaras ock, att om näringsidkaren tidigare drivit handel med sådan förnödenhet men icke salufört eller noterat visst pris för densamma just den 31 oktober 1942 skall det sagda gälla om de priser, som voro gängse i orten nämnda dag. Vidare föreskrives i meddelande nr 210 att därest vid tiden för prisstoppets införande icke heller funnits något å orten gängse pris för ifrågakvarande förnödenhet det av näringsidkaren senast tillämpade priset är att anse som prisstoppspris. Slutligen må i detta sammanhang erinras om att priskontrollnämnden kan på ansökan besluta att för näringsidkare, som tillhör branschorganisation, förevarande anmälningsskyldighet må, i vad den gäller av organisationen godkänd prishöjning, fullgöras av organisationen. Har organisationen på detta sätt tillerkänts rätt att göra anmälan i näringsidkarens ställe, är priskontrollnämnden icke längre skyldig delgiva näringsidkaren beslut om att tiden, under vilken prishöjning ej får ske, blivit utsträckt, utan det är tillfyllest om organisationen erhåller del av beslutet. Organisationen är då skyldig att omedelbart underrätta näringsidkarna.

Det ovan sagda betyder alltså, att skogsägarna vid försäljning av sågtimmer icke kunna överskrida det för avverkningssåsongen 1941--1942 erhållna priset — eller om försäljning icke då ägt rum, det pris, som utvunnits vid försäljning något tidigare år — förrän en vecka, event. en månad gått till ända efter det de underrättat priskontrollnämnden om det pris de ämnat betinga sig.

Man synes med fog kunna sätta i fråga, om här föreligger en ordning, som är försvarbar; detta icke blott på grund av de olägenheter som dröjsmålet med försäljning stundom kan vålla skogsägarna utan framför allt med hänsyn till den enormt stora apparat som igångsättes. Ägarna av bondehemman med skog uppgå enligt den officiella statistiken till inte mindre än bortåt 300,000, låt vara att en del av dessa fastigheter äro små och att såväl med hänsyn härtill som på grund av andra omständigheter alla skogsägare icke komma att sälja sågtimmer i år. Den förenkling i anmälningsförfarandet, som kan vinnas för de organiserade skogsägarnas vidkommande, men som i stället kan komma att innebära en rätt tyngande belastning av organisationerna — vilken dessa i vissa fall för övrigt kunna tveka att taga på sig — berör ingalunda tillräckligt stort antal skogsägare för att anmälningarnas omfattning skall komma att stanna vid rimliga proportioner.

Den här oförmälda anmälningsplikten gäller som bekant en hel mängd andra varor än sågtimmer. Att komplikationer av här påtalat slag inträtt just för sågtimret beror uppenbarligen på att de priser, som gällde under föregående säsong, med hänsyn till omkostnadsstegringen icke torde kunna läggas till grund för försäljningarna under innevarande år samt att vid beslutet om prisstoppet, vilket fattades vid den nya säsongens början, något marknadspris för denna säsong icke hunnit utbildas.

Samtidigt som olägenheterna av prisregleringsförfarandet äro i tekniskt hänseende särskilt framträdande beträffande sågtimret, råkar det emellertid

Interpellation. (Forts.)

vara så, att behovet av prisreglering här icke kan vara särdeles stort. De sågade varorna äro ju underkastade normalprisreglering och konsumenterna därför redan skyddade mot prisstegringar å dessa förnödenheter.

Jag tillåter mig hemställa om kammarens tillstånd att under åberopande av ovanstående till herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet framföra följande frågor:

1) Anser statsrådet tillräckliga skäl föreligga för att landets skogsägare skola skriftväxla med statens priskontrollnämnd angående den höjning av såg-timmerpriserna i förhållande till fjolårets, som med hänsyn till arbetskostnadsstegringen och den därav föranledda ökningen av bl. a. normalpriserna å massaved torde få anses som självklar?

2) Om så icke är fallet, är statsrådet beredd att medverka till en ändring i detta avseende?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 12.

Herr **Janson** i Frändesta erhöll på begäran ordet och anförde: Herr tal- *Interpellation.*
man! De s. k. riksarbetslagen ha under den tid de fungerat varit utsatta för viss kritik. En av de främsta anmärkningarna har riktats mot avlöningssystemet, som gynnat riksarbetarna i förhållande till de ordinarie skogsarbetarna.

Detta lönesystem har, enligt vad som uppgivits, medfört vissa konsekvenser. Det är svårt att skapa sig en föreställning om hur utbredda dessa missförhållanden äro, men jag anser dock det vara av intresse, att dessa närmare diskuteras i kammaren på grundval av de upplysningar herr statsrådet kan giva.

Sålunda har framhållits, att exempelvis arbetare, som under normala förhållanden arbetat såsom sågverksarbetare under en kort säsong, och därefter regelbundet varit sysselsatta såsom skogsarbetare, nu åberopa sitt sågverksarbete i avsikt att få anställning såsom riksarbetare för att erhålla de därmed sammanhängande högre ersättningarna.

Vidare har framhållits, att riksarbetare i ej få fall sluta sin anställning såsom sådana, när de extra löneförmånerna börja sjunka.

Ytterligare har märkts en tendens att ordinarie skogsarbetare, av missnöje med den sämre löneställning de intaga i förhållande till riksarbetarna, slutat sitt arbete i skogen för att söka anställning i industrien. Efter en viss tids arbete där ha de sedan sökt arbete i skogen, men genom att de då kunnat rubricera sig såsom industriarbetare, erhållit riksarbetarförmåner.

Då systemet med riksarbetare nu tillämpats en längre tid bör man ha hunnit samla betydande erfarenheter av dess för- och nackdelar och därför nu vara i stånd att bedöma dess lämplighet samt även kunna utfärda anvisningar för undanröjande av missförhållanden i samband därmed, om det dock anses önskvärt att fortsätta på den inslagna vägen.

På grund av det ovan anförda hemställes om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet framställa följande frågor:

Vilka erfarenheter ha myndigheterna haft av de s. k. riksarbetslagens verksamhet, särskilt med hänsyn till rekryteringen och konsekvenserna av det nu tillämpade löne- och ersättningssystemet?

samt avser herr statsrådet att nu underkasta användningen av s. k. riksarbetare en omprövning med hänsyn till här framförda synpunkter?

Denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 13.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet, nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; samt

från första lagutskottet, nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459).

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.08 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Lördagen den 27 februari.

Kl. 4 e. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talman-
nen.

§ 1.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 56, angående temporär utsträckning av rätten för fiskefartyg att intaga gods från provianteringsfrilager i vissa städer;

nr 57, angående utsträckning i vissa fall av i 8 § 1 mom. tulltaxeförordningen stadgade tidsfrister för åtnjutande av tullfrihet;

nr 58, angående uppförande av vissa byggnader å Ladugårdsgårde i Stockholm;

nr 59, angående anskaffning av vissa radiostationer;

nr 60, angående delaktighet i statens pensionsanstalt för läkare vid fristående centraldispensärer;

nr 61, angående delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa icke-ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier;

nr 62, angående rätt till tjänstårsberäkning i pensionshänseende i vissa fall för befattningshavare hos skogsvårdsstyrelse;

nr 63, angående anslag till telefonstationsbyggnad i Trollhättan;

nr 64, angående om- och tillbyggnad av garnisonssjukhuset i Boden;

nr 65, angående anslag till statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes;

nr 68, angående fortsatt giltighet av gällande skattegruppering m. m.;

nr 69, angående återbetalning av vissa pensionsavgifter till f. d. länsjägmästaren C. O. F. Stenborg och länskogvaktaren A. Johansson Rova;

nr 72, angående viss ökning av malmbrytningen i Luossavaara gruvfält; och

nr 73, angående anslag till statens intressekontor m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 54, angående vissa anslag till riksförsäkringsanstalten för budgetåret 1943/44.

§ 3.

Herr andre vice talmanen lämnade på begäran ordet till

Interpellation.

Herr *Hansson* i Skediga, som anförde: Herr talman! Den nuvarande krisen har på många områden fört med sig förhållanden, som nödvändiggjort ingripanden från samhällets sida. Problemet att anskaffa livsmedel och bränsle har krävt ingripanden i näringslivet och även dragit med sig den konsekvensen, att våra transportmedel blivit i hög grad ansträngda. Bristen på olja och bilgummi har gjort, att automobiltrafiken icke i önskvärd omfattning kunnat sättas in för avhjälpande av det ökade transportbehovet, utan tvärtom ha mycket hårda restriktioner rörande transport med bilar fått lov att införas. Proble-

Interpellation. (Forts.)

met med upprätthållande av biltrafiken i för samhället nödvändig omfattning tycks bli mera brännande dag för dag. Det torde stå klart för en var, att det är en nödvändig sak, att dessa transportmedelsresurser i största möjliga grad koncentreras på de transporter, som för samhället äro absolut oundgängliga. Jag har den bestämda uppfattningen, att mer än hittills måste beaktas nödvändigheten av att lastbilstrafikens resurser i första hand ställas till förfogande, när det gäller transport av livsmedel och ved. Samhällets försörjning med bränsle nödvändiggör transporter på landsvägar i sådan omfattning, att dessa transporter icke kunna verkställas med hästar. Likaså har den utveckling, jordbrukets ekonomiska föreningar åstadkommit beträffande koncentration av mejeri- och slakteridrift, skapat transportbehov medelst bilar, som icke kan ersättas på annat sätt. För att icke skapa kaos i samhället måste dessa transportbehov tillfredsställas.

Då tillgången på bilgummi liksom även på smörjolja är i hög grad begränsad och utsikterna för import praktiskt taget obefintliga, måste de egna lagren inom landet på bästa sätt utnyttjas. Därför har bl. a. förslag framkommit om ökat utnyttjande av personbildäck genom användande av s. k. p-boggiesystem. Erfarenheten visar emellertid, att detta p-boggiesystem mera passar i stadstrafik och på jämna vägar. Däremot passar det icke på ojämna vägar samt vid livsmedels- och vedtransporter. Det förefaller mig därför naturligt, att p-boggiesystemet anbefalles till den trafik, som berör städerna och de stora permanentbelagda vägarna, och att reserver av lastbildäck reserveras för de oundgängliga transporter av livsmedel och ved på ojämna vägar och under svåra transportförhållanden.

En sak till måste också stå klar. Det är tydligt, att detta p-boggiesystem icke är lämpligt att bibehålla, när normala fredsförhållanden åter inträda. Det innebär alltså, att de vagnar, som nu byggas om för p-boggie, så fort det blir normala tider få lov att åter ombyggas till vanligt bildäckssystem. Med hänsyn till detta måste man starkt ifrågasätta, huruvida det är skäligen att på ägarna av sådana bilar lägga en kostnad av 2,000—3,000 kr., då de kanske efter något eller några år stå inför problemet av ännu en ombyggnad. Skulle avspärrningstiden bli lång, föreligger också stor risk, att lagret av persondäck, lämpliga för p-boggies, även tar slut. Då stå dessa bilägare med de nedlagda kostnaderna på vagnarna utan möjlighet att driva dessa.

Man måste också slutligen lägga ren rättvisesynpunkt på dessa frågor. En lastbilägare, som äger bilar, vilka utföra körningar, där p-boggiesystem kan användas, kommer i väsentligt sämre ställning än den, vilken på grund av sina körningars art åtminstone för närvarande slipper p-boggiesystem. Rättvisan kräver, att de olika företagen bli något så när jämställda. Man måste också säga, att åläggandet är av sådan art, att det är fullt motiverat med ett statligt ekonomiskt stöd.

Med anledning av de skäl, som jag här anfört, hemställes om andra kammarens tillstånd att få rikta följande frågor till herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet.

1. Är försörjningsläget beträffande lastbildäck verkligen sådant, att det varit nödvändigt meddela innehavare av tillstånd till beställningstrafik för godsbefordran förelägganden att omändra sina lastbilar till bruk med personbils-gummi, s. k. p-boggie, i så stor utsträckning som skett, och har herr statsrådet beaktat det prekära läge, särskilt ur ekonomisk synpunkt, som på grund av dessa förelägganden kommer att uppstå?

2. Har herr statsrådet i detta sammanhang beaktat den för vår folkförsörjning allvarliga inverkan i fråga om tillgången på erforderligt antal lämpliga lastbilar, särskilt beträffande skogsbrukets, byggnadsindustriens, försvarets

Interpellation. (Forts.)

och jordbrukets behov, som denna ombyggnadsskyldighet säkerligen kommer att åstadkomma?

3. Kan det förväntas, att genom statens medverkan bidrag kan lämnas för ombyggnad av lastbilar till användning av klenare bilringssystem, och att dessa ombyggnadsförelägganden helt komma att beröra dem, som ha de största förutsättningarna att kunna utnyttja p-hoggies i trafiken på stadsgator och permanentbelagda vägar?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Ordet lämnades på begäran till

Interpellation.

Herr **Håstad**, som yttrade: Herr talman! 1939 års riksdag beslöt avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan »om en allsidig och förutsättningslös utredning av frågan om en omläggning av riksdagens budgetarbete i syfte att häri ernå större ändamålsenlighet, planmässighet och enhetlighet». Skrivelsen, som föranleddes av väckta motioner, tillstyrktes av budgetdeputationen och antogs utan något motstånd i riksdagen. Konstitutionsutskottet framhöll bl. a. att samarbetet mellan de budgetbehandlande utskotten ej nått önskvärd fasthet, att skatteregleringens fastställande framstår som en ren expeditiionsakt, och att den rådande ordningen framförallt i svåra budgetlägen kan tänkas medföra olägenheter av framträdande art.

Sedan detta beslutat fattats, ha snart fyra år gått utan att regeringen vederligen åtgjort något för att effektuera den av riksdagen uttalade önskan. I J. O:s berättelse i år redovisas skrivelsen såsom alltfört beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Om krigsbrottet och alla därmed uppkommande nya problem till en början möjligen kunde utgöra ett skäl att skjuta på utredningen till lugnare tider, borde andra synpunkter nu tillmätas större vikt. De ekonomiska problemen ha ju numera som följd av krigs- och krisutgifterna skjutits i förgrunden i förut icke jämförlig omfattning, och de torde komma att bli de dominerande i riksdagsarbetet inom överskådlig tid. Riksdagens budgetbehandling har dessutom fått en allt större vikt på grund av statsverksamhetens expansion även under fredstid. Splittringen av riksdagens beredning utav ekonomiska frågor på nästan alla riksdagens utskott, utan att någon koordination sker, kan inte i längden vara försvarlig. Riksdagens arbetsformer för behandlingen av ekonomiska frågor, vilka ha uppkommit under annat tidevarv, måste ju förr desto bättre anpassas efter riksdagens nutida uppgifter. Det måste därför nu i ännu högre grad än 1939 finnas skäl att låta frågan om riksdagens budgetbehandling underkastas den utredning, som riksdagen begärt. Helst borde utredningen ej inskränkas enbart till riksdagens budgetbehandling utan vidgas till att avse hela komplexet av frågor, berörande den ekonomiska politiken överhuvudtaget, t. ex. valutapolitik, näringspolitik, prispolitik, vilket allt måste ses i sitt stora, enhetliga sammanhang. Det ges — synes det mig — så mycket starkare skäl att inte längre dröja med att igångsätta utredningen, som införandet av »större ändamålsenlighet, planmässighet och enhetlighet» kan tänkas kräva grundlagsändringar; ett fortsatt dröjsmål med utredningen över nästa års lagtima riksdag skulle nämligen göra definitiva grundlagsändringar inte möjliga förrän — normalt — vid 1949 års riksdag, alltså mänskligt att döma först årtal efter det fredsslut, på vilket vi hoppas, och efter den svåra övergång till fredsekonomi, som vi motse.

Jag utbeder mig därför andra kammarens tillstånd att få vördsamt framställa följande frågor:

Interpellation. (Forts.)

Föreligger någon särskild anledning för herr statsrådet och chefen för finansdepartementet att ha dröjt med att igångsätta den av 1939 års riksdag begärda utredningen om en enhetligare budgetbehandling?

Har herr statsrådet för avsikt att igångsätta den nu och i så god tid, att eventuella grundlagsförslag kunna behandlas första gången vid nästa års lagtima riksdag?

Denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1943/44 under riksstatsens tredje huvudtitel, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 till nybyggnader för sjökrigsskolan;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt giltighet för förskottsstaten för försvarsväsendet; och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 till lån till Svenska skifferoljeaktiebolaget m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i fråga om ersättning till E. Hedblom i anledning av sjukdom ådragen under militärtjänstgöring;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i fråga om bestridande av änkan Signe Hanna Viktoria Jernbom tillkommande livränta;

nr 6, i anledning av väckt motion om gratifikation och pension åt förre vaktmästaren å riksdagens tryckeriexpedition J. D. Bergstrand;

nr 7, i anledning av väckta motioner om gratifikationer åt änkor efter två hos riksdagens andra kammare anställda vaktmästare; och

nr 8, i anledning av väckt motion om förhöjd pension åt förre trädgårdsmästaren vid Tumba bruk J. Th. Jansson;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.;

nr 11, i anledning av väckta motioner om lika arvsrätt för utomäktenskapliga och inom äktenskap födda barn;

nr 12, i anledning av väckta motioner om ändring i gällande arvslagstiftning i syfte att säkerställa hemmavarande barns rätt till ersättning för arbete i hemmet; och

nr 13, i anledning av väckt motion om viss ändring av § 13 ordningsstadgan för rikets städer;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om folkpensionering;

nr 3, i anledning av väckt motion angående utredning om höjning av inträdesåldern för medlemskap i erkända sjukförsäkringar;

nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i 19 kap. 10 § jorddelningslagen;

nr 5, i anledning av väckta motioner om viss ändring i lagen om semester;

nr 6, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om jämkning av arrendeavtal i vissa fall, m. m.; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 maj 1941 (nr 243) om rätt för arrendator att bortföra stråfoder m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om jämkning av arrendeavtal i vissa fall, m. m., såvitt angår anslagsfråga; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa områden till Tärna kommun i Västerbottens län;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående förbud för ungdom under aderton år att vinna tillträde till offentlig danstillställning; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion angående viss ändring i statens järnvägars taxebestämmelser; och

nr 2, i anledning av väckt motion angående viss minskning av beredskapstiden för årsklass 1943.

§ 6.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet, nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss statens järnvägar tillhörig vattenrätt m. m.;

från bevillningsutskottet, nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ytterligare uppskov med allmän fastighetstaxering, m. m.; samt

från jordbruksutskottet, nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vissa personer från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp.

Vidare anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 40, till Konungen i anledning av väckta motioner angående viss ändring av lagen om adoption.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.20 e. m.

In fidem
Sune Norrman.